D. GVERNERI CARTHVSIANI OLIM COLONIÆ, de venerabili Sacramento missarũq; valore paradoxa vndecim, quę superioribus non incongrue videbatur adijciẽda, propterea q̃, licet stilo essent pro temporum conditione inferiora, sententiarum grauitate & authoritate non dissimilia videbantur.

PROOEMIVM.



Euot⁹ qdã presbyter cõquest⁹ mihi fuit, q̃ circa venerabile sacramẽtũ eucharistię quasdam difficultates haberet: quarum solutiõem facilem & planam inuenire nõ potuit, prout suæ simplicitati congruebat, & a pluribus alijs simile audiui. Et vt veritatẽ fatear, idipsum mihi pluries accidit in ipso primordio presbyterij mei, quare etiam multas inquietudines & scrupulos in corde sentiebam, quæ nihilominus dono dei post informationem patrũ meorum & scripta doctorum, quæ diligentius perlegi penitus abierũt, ita vt qui nimis anxio corde solebam primum accedere ad tanti sacramẽti celebrationem,

postea cum maiori confidentia ad ipsum festinaui. Et qui propter huiusmodi turbationes internas horrore & tedio afflictus, maluissem me ad presbyterij ordinem non fuisse promotum,,aut certe occasionē legitimam habuisse rarius celebrandi:de post maximas egi gratias pijssimo domino q me indignū peccatorem ad tam saluberrimum statum vocauit.& toto desiderio æstuabam ad quotidie celebrandum, si canonicum impedimentum non occurrisset.Hæc, vt

Psal.76. pie spero,fuit mutatio dexterę excelsi mecū.& q simile predicto presbytero amico meo contigit ex parte intellexi,& forte alijs pluribus idē euenire posset: quare visum est mihi secundum desiderium ipsius aliqua ex dictis authenticis colligere plano stilo, pro qualicunq consolatione cordis eius, donec clemens dominus seipsum illi ostendat,& consoletur eum plene,illuminetq. Terminos autem difficiles & allegationes studiose vitabo,ne impedimentum afferant intellectui, tñ in margine singula loca annotabo quantum visum fuerit,quia simplicitati seruimus.

PARADOXVM PRIMVM.



Rimo igitur firmissima fide est tenēdū q totus Christus sit in hoc sacramento,ille idem qui natus est de virgine,passus in cruce,qui sedet ad dexteram patris,qui venturus est iudicare viuos & mortuos, verissime in hoc sacramento continetur.

¶ Persona autem Christi in tribus substantijs existit, scilicet diuinitate, anima & corpore. Vnde sequitur q

in

in hostia consecrata realiter est ipse filius dei in sua propria persona & filius virginis Mariæ, id est, verus homo vnitus diuinitati in eadem persona. Vbi est diligenter aduertendum, quod panis non conuertitur in diuinitatem neque vinum, sed neque in animã Christi, sed panis in corpus Christi, & vinum in sanguinem transubstantiatur siue conuertitur. Et quia diuinitas corpus assumptũ nunquã deposuit, ideo vbicunque est corpus Christi, necesse est & diuinitatem eius esse. Simili- Roma. 6.
ter quia Christus amplius non moritur, ideo anima ei9 semper est realiter corpori vnita, vnde sequitur quod ex reali concomitantia vbicũque est corpus vel sanguis Christi, quod ibi sit diuinitas & anima Christi. Et quia Christus impassibilis est, ideo corpus & sanguis eius separari non possunt. Vbicunque ergo est corpus Christi, ibi necesse est quod etiam sit sanguis Christi. E conuerso, vbi est sanguis Christi ibi est etiam corpus Christi ex reali concomitantia. Ex quo vlterius patet, quod sub vtraque specie huius sacramenti totus Christus cõtinetur. Nam sub specie panis est corpus Christi ex vi sacramenti, sanguis autem ex reali cõcomitantia sicut iam dictum est de anima & diuinitate Christi. Sub specie vero vini est sanguis Christi ex vi sacramenti, corpus autem Christi ex reali cõcomitantia. Patet ergo quod in hoc benedicto & venerabili sacramento, tota nostra salus continetur. Nec huiusmodi conuersio est ita mirabilis & extranea, quod non credi possit, quia habemus plures manuductiões ad hoc in naturalib9 quæ ante oculos nostros continue cernimus, ex quibus infirmitas nostra multum iuuari potest si atten-

te consideretur. Videmus namque quod ex purissimo li gno vermiculus generatur, similiter ex panno, lana, serico, pane & alijs quasi infinitis: quæ vtique sunt valde mirabilia: quamuis assiduitate viluerunt. Quis vnquam ista crederet si oculis nō vidisset? Si igitur tam mirabiliter hæc vilia omnipotēs deus incessanter transmutare non dedignatur, incredibile nequaquam est quod ad prolationem verborum sacramentalium trāssubstantiare panē & vinum in corpus & Christi sanguinem facilime possit, velitque. Similiter si consideretur quomodo pupilla oculi cum sit parua totius cœli latitudinem in se recipiat, tunc incredibile non apparebit quod per occultam virtutem spiritus sancti in parua hostia totus Christus cōtineatur. Solet etiam dari exemplum de speculo, in quo maximæ quæque res relucent: & si integrum fuerit semel tantum, si autem fractum fuerit, tunc in singulis partibus ipsius. Ex quo manuducimur quod apud omnipotentiam creatoris facilimum est, vt etiā in qualibet parte hostiæ totus Christus contineatur. Similiter de sole, qui cum sit vnus, totum mundum illuminat & calefacit. Si hoc potuit illa summa maiestas ita ordinare, etiā potest facere quod in diuersis mundi partibus hoc sacramētum celebretur: & tamen in omnibus illis hostijs non plures Christi, sed vnus Christus contineatur. Si igitur hæc & alia plura bonę voluntatis homo diligenter aduertat, Eccle. 43. plena fide in gratiarum actionem surgere merito debet, deuota mente laudando diuinam sapientiā, quæ tot mirabilia vltrà omnē æstimationē humanā quotidie ante oculos nostros operaī in tā immēsa creatura, &

ra,& nihilominus pauca quædã abscondit à sensibus nostris vt occasionem merendi beatificã visionem habeamus. Vere per omnia fidelis deus qui vtrobiq; nostram salutem operatur, per manifesta nos erudit & prouocat, per occulta nos exercet & adiuuat. Et vt breuiter totũ dicatur, ipse benedictus dominus Christus Iesus qui est plena merces beatorum ipse quotidiana refectio viatorum. O quis audeat tantum dominum manducare? Et tamen hoc quotidie facimus, non nostra præsumptione, sed sua tam clementi dignatione. De hac suaui materia multa sunt scripta, deuota & magnifica, sanctorũ doctorum: sed nequaquam sufficiunt tantæ rei dignitati, eò quod nulla creatura mysterium tanti sacramẽti ad plenum laudare sufficiat. Satis sit cuilibet deuoto simplici sacerdoti q corde credat & ore confiteatur iuxta præmissa, dominum nostrum Iesum Christum verum deum & verũ hominem in hoc benedicto & venerabili Sacramento contineri, non quidem localiter sed sacramentalit & miraculose. Quid aũt hoc sit, null⁹ hũan⁹ aut angelic⁹ intellect⁹ capit, sed syncera fides secure id possidet.

Psal. 144.

De conse. dist. 2. ca. Hoc est.

Roma. 10. De cõse. di. 2. ca. In Christo.

¶Paradoxum secundum.



SEcundo est aduertendum q saluator noster hoc venerabile sacramentum propter tria instituit. Primo, vt haberemus memoriale diuinæ charitatis. Secundo holocaustum summæ maiestatis. Tertio, suffragium nostræ infirmitatis. Et secundũ hæc tria etiam tripliciter nominatur. Quantum ad primum dicitur cõmunio: quo ad scdm dr sa-

 cris

Titum. 3. crificiũ, q̃ ad tertiũ, dr̃ viaticũ. ¶Primo igiť hoc sacra mentum est memoriale diuinæ charitatis vt. s. grati
Philip. 2. ssimus creatori & redemptori nostro qui propter ma ximam suam charitatem cum non essemus nos crea uit, & cum perditi eramus per summam condescensi
Ephe. 2. onem & humiliationem & amaram passionem nos recuperauit. In his duobus diuina charitas ostenditur altissime, ita quod altius demonstrari non potuit. Nõ enim indiguit nostri: sed vt nobis suam deitatem cõ
Psal. 15. municaret: ideo nos condidit & redemit. Ecce sacra mẽtũ cõmuniõis, benignissimus ipse deus cõmunica uit nobis suam deitatem, & nos communicamus illi nostram humanitatem, & vtrũq; nobis in hoc sacra mento reliquit in sui memoriam dicens: Hoc facite in
Matt. 26. meam commemorationem. Verum quia ista chari
Mar. 14. tas in passiõe & morte Christi, magis hominibus ap
Lucæ. 22. paruit, ideo vsitatius diciť memoriale dominicæ pas
1. Cor. 11. sionis, quæ tamen passio ex illa charitate processit. Di citur etiam communio quo ad nos: quia inuicem vni mur per hoc sacramentum vt simus quædam spiritu alis communitas quod dicitur ecclesia, id est conuoca tio fidelium. De hac duplici cõmunione fit sæpe men tio in canone sicut est illud: Vnde & memores &cæ. Et illud: Pro ecclesia tua sancta. Et illud: Qui pridie q̃ &c. cum similibus. ¶Pro intelligentia horum est ad uertendum vt origo & fundamentum horum pleni us sciatur q̃ omni creaturæ rationali necessarium est huiusmodi gratitudinem & charitatem habeat ad su
Isaiæ. 14. um creatorem alioquin beate viuere non potest. Pa
Gene. 3. tet de Lucifero & angelis ei9: & de nostris primis pa

ren

rentibus,qui quam cito à deo recesserunt in damna- Roma.5.
tionem corruerunt.Sed quia angeli irremediabiliter
ceciderũt,ideo,p illis hostia relicta non est.Hoïes au- Hebræ.10.
tem ex misericordia dei gratiam consecuti sunt: quia
non ex malitia peccauerunt,&ideo data fuit illis spes
ad pristinam posse redire dignitatem, si diuinis mo-
nitis acquiescerent.Fuit autem voluntas dei vt homo
post lapsum de offensa diuina doleret, & pro suo pec
cato ad tempus pœnitentiam ageret cum firmo pro- Matt.22.
posito amplius non peccandi,& ꝙ iuxta suam possi-
bilitatem nihilominus creatorem suum coleret & su-
per om̃ia amaret, ac pro beneficijs gratias ageret hu
militer & longanimiter cum bona spe expectando,
donec diuina pietas ipsum plene ad gratiam recipe-
ret. Verum cum homines voluptati & vanitati se tra
derent vix pauci reperti fuerunt qui iuxta beneplaci-
tum diuinum hanc viam arctam tenuerunt,vnde cõ-
tigit vt pene tota massa humani generis perierit Qđ
videntes sancti patriarchæ & prophetæ instinctu spi.
ritussancti sacrificia quædam instituerunt tanquam
exteriora quædam signa per quæ populum rudẽ ab
idololatria reuocarent ad cultũ veri dei, & ad propri
am infirmitatem & ignauiam cognoscendam,& fir-
miter sperarent sibi saluatorem futurum,cuius meri
to omnes electi saluarentur,& ꝙ ista credere & obser
uare esset necessarium ad salutem.De his fuerũt Abel
Noe, Abrahã,Moses & plures alij amici dei,qui hui-
usmodi sacrificia tanquam memoralia diuinæ chari
tatis studiose obseruabant, & alijs seruanda tradide-
runt.Sed quia ista omnia euacuanda per Christi passi

onem erant ideo clemẽs deus, hoc memoriale nobis reliquit, ne simul omnibus cessantibus, in pristinam ingratiudinem laberemur, & per cõsequens cum caeteris damnaremur. Quis enim posset saluari post tãtam charitatem exhibitam si ingratus esset, quando nemo vnquam saluari potuit etiam antequam exhiberetur saltẽ in spe, nisi gratus extitisset domino deo pro hoc quod eam futurã promisit. De hoc sunt multa scripta veteris testamenti. Quicquid enim illi credebant & venerabantur futurum, hoc nos credimus & veneramur factum. Ex quibus clare patet quod maxime necessaria fuit institutio huius sacramenti propter memorationem diuinorum beneficiorum, & pcipue redemptionis nostrae quae aliter fieri non potuit. Quamquam enim alia memorialia quae habemus in scripturis, in sermõibus, in picturis & similibus vtilia sint, tamen efficatia non sunt ad conferendam gratiam sicut hoc sacramẽtum benedictum, neq; possunt refrenare aereas potestates, quae infatigabiliter militant contra ecclesiam. Vnde & pauidis discipulis dominus ait: Nolite timere pusillus grex &c̃. Et iterũ: Confidite, quoniam vici mundum. Item: Ecce Sathanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticũ, sed ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua: & tu aliqñ conuersus confirma fratres tuos. & alia plura similia. In quorum omniũ conclusionẽ iam ascensurus in coelum, summam consolationem nobis reliquit dicens: Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad cõsummationem seculi.

Lucae. 12. Iohan. 16. Lucae. 22.

¶ Paradoxa Tertia.


Ertio est aduertendũ quod hoc sacramentum est etiam institutum in sacrificium, vt scilicet haberemus aliquod dignum munus quod summæ maiestati esset acceptum. Quod iterum fuit maxime necessarium: quia enim, vt dictũ est legalia sacrificia iam in Christi passione euacuata erant, si tunc nouum institutum non fuisset, ecclesia sine sacrificio remansisset: quod omnino indecens & periculosissimum fuisset. Primo, quia nulla vnquam tẽpora fuerunt sine sacrificio, siue ante legẽ, siue sub lege, quãtominus tempus gratiæ sine ritu celebri permanere nõ debuit. Quod autem sacrificia legalia per Christum fuerint euacuata, patet: quia fuerunt testimonia futurorum quæ in Christo & per Christum sunt impleta. Vnde si quis hodie offerret agnum paschalem more Iudaico, mentiretur ipso facto, quia diceret vel significaret aliquod futurum, quod iam esset factum, videlicet Christi passionem. Exemplum datur de speculatore in turri qui si daret signum de aduentu regis futuro postquam venisset, argueretur mendacij. Quare patet omnia legalia sacrificia hodie fore mortifera. Quod etiam eadem reinstituenda per Christum non fuerant tanquam in memoriam præteritorum sic patet: quia cum tempus gratiæ sit dignius quàm tempus legis Mosaycæ vel etiam naturæ: ideo debet habere digniora sacrificia & digniora sacramẽta, sed hoc nõ fieret si eadem reinstituerentur. Pari modo patet ꝙ etiam nihil aliud pure naturale debuit institui quod erat in communi vsu & potestate

apud

apud homines tanquã dignius, quia lex præcepit dignioraquęq; &pretiosiora deo offerri. Restat igitur ꝙ Christus dominus sponsæ suæ immaculatæ ecclesię aliquod munus dignius & supernaturale debuerit conferre tam in sacramentum quàm in sacrificium.
¶ Et hoc est illa superadmirandissima potestas ecclesię ministris collata, tam super corpus Christi misticũ, id est populum fidelem, q̃ super corpus Christi verũ, id est, hoc venerabile sacramentum & pretiosum sacrificium: quæ potestas & sacramenta simul & sacrificia comparantur propter suam dignitatem ad illa legalia & naturalia sicut dies ad noctẽ, lux ad tenebras, rex ad ministrum, dominus ad seruũ, vmbra ad splẽdorem. Secundo quia periculosissimum fuisset si ecclesia absq; sacrificio mansisset Quod & sic patet: quia nisi iste solennis ritus in ecclesia esset, fides periclitaretur, quod ad oculum patet in illis terris vbi diuina nõ celebrant: eo ꝙ ibi vix aliqua aut nulla fides spirat. Exẽplum datur de exercitu qui absq; duce perito & signo bellico puta vexillo, vel consimili citius solet prosterni & dispergi. Est quædam pia opinio quæ vult dicere, ꝙ nisi istud venerandissimum sacrificium in ecclesia fuisset, totus mundus iam diu in idololatriã lapsus fuisset. Quod sic conatur astruere, quia cum populus communis ex sui imperfectione & carnali inclinatione pronus sit ad noua inuenienda & vana sectanda si nulla legittima & consuetudinaria obseruatione cohiberetur, verisimile ẽ ꝙ dæmones qui maxime sunt ambitiosi ipsum denuo in pristinum errorem & dissuetudinem reduxissent & in varios superstitiosos &
sacri-

sacrilegos ritus reuocassent. Hoc satis est probabile, quia iam adhuc fide plena stante in diuersis regionibus vix per censuras seuerissimas hæc infelicia maleficia possunt extirpari cohiberiq;, quantomagis si cuilibet permitteretur facere quod sibi bonum videretur. Insuper cum maxima pars fideliũ literas nesciat, nec se spiritualiter occupare sciat si nulla corporalia exercitia haberet, misteria fidei sacrosancta, aut minima aut nulla putaret. Inest etiam homini appetitus quidã auidissimus diuinitatis, vt neq; quiesceret neq; contentari possit nisi aliquo modo deum sciat & colat, aut aliquid loco dei prestãtissime veneretur, licet erronee: quamuis idipsum errorem non putet, idcirco diuina sapientia clementissime humano generi hoc dignissimum sacrificium prouidit, in quo libere totum suum affectum transfundere potest sine omni hæsitatione, quia in ipso continetur verus deus quem latria colere debet, & hoc cum magno merito. Gaudeamus igitur in domino quicunq; vere fideles sumus, & tãtam gratiam digne cogitemus, quoniam ipse est qui nos creauit & redemit, nobiscum quotidie & quodãmodo se in nostra potestate tradidit captiuum. Nec est fictio in eo vlla. Vnde fortissima fide est tenendũ q; veraciter noster est, & quia ditissimus est, possumus eum exactionare & tãdiu in vinculis charitatis tenere, donec nostram paupertatem ditet: & quia preciosissim⁹ est possumus cum eo mercari quicquid volumus aut pro debitis nostris ipsum sacrificare. Noster enim est quia veracissimus & pijssimus est, nõ potest nobis negare quicquid ab eo iuste & pie exigerimus. Tantum

assista

assistamus nobisipsis & faciamus quod in nobis est, & ipse proculdubio faciet quod in se ẽ. Studeam⁹ nos digne præparare vt possim⁹ digne ipsum æterno patri & sibiipsi ac spirituisancto, in spiritusancto sacrificare. Quæ vtiq; valde mirabilia sunt, sed non minus vtilia. Et de isto frequenter fit mentio in officio missę, sicut est illud: In spiritu humilitatis &c. Et in Secretis communiter & aliquando in Cõplendis, & in Canone per totũ quasi. Et in fine missę: Placeat tibi &c. cum similibus. Totius enim officij solennitas, ad rationem sacrificij pertinet. Consecratio autem & sumptio ad rationem sacramenti, hostia nanq; benedicta repræsentat Christi passionem. Ceremoniæ autem illæ quæ in officio missę fiũt modum passionis: & ambo spectant ad sacrificium. Sunt etiam aliæ considerationes in hoc sacrificio quæ multum pulchræ & deuotæ assignantur à quibusdam, vt scilicet cuncta quę CHRISTVS hic in terris gessit in eodem repræsentari videantur. Nam quia hic incipit aliquid esse quod nõ fuit, in hoc repræsentatur Christi incarnatio & natiuitas, & quia illud ad tempus permanet in altari in hoc presentatꝰ Christi cõuersatio. Et quia hic desinit eẽ qd fuit, in hoc repñtatꝰ Chr̃i passio & mors amara, primũ fit ꝑ cõsecrationẽ & ꝑ reseruationẽ et ꝑ sumptionẽ. De qb⁹ pl'a dici possẽt q̃ huic breuitati cõtrariãt.

¶ Paradoxum quartũ.



Varto ẽ aduertẽdũ q̧ hoc venerabile sacramẽtũ institutum est in suffragiũ nostræ infirmitatis propter quod traditur sub speciebus cibi & potus corporalis

poralis, vnde omnem effectum quem cibus & potus materialis facit quantum ad vitam corporalem, scilicet quod sustentat, auget, reparat & delectat, hoc totum facit hoc sacramentum quantum ad vitam spiritualē, & ideo dominus dicit: Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Et sicut vita corporalis non potest subsistere absque alimento corporali: sic nec vita spiritualis absque cibo spirituali. Pro quo est notandum vt plenius intelligatur ista materia suauissima & saluberrima, quod nostra spiritualis mors est carentia diuinæ gratiæ, in qua omnes cōcipimur & nascimur propter peccatum primi parentis secundū quod Psal. dicit: Ecce enim in iniquitatibus cōceptus sum. Et Apostolus. Omnes nascimur filij iræ. & ab hac morte liberamur per baptismum, in quo confertur nobis gratia dei, & extunc vocamur filij dei, amici dei & hæredes regni cœlestis: & ista gratia vocatur & est vita spiritualis animæ quā nemo potest ab ea tollere, neque aliquo modo eā perdere nisi ipse velit. Hoc aliter solet dici, nisi p pctm̄ mortale, quod si eā pdiderit tūc adhuc nō dз desperare, qa pōt eā recupare p sacramētū pœnitentiæ, & quocunque modo anima renascitur, si vult viua permanere, oportet eam solicitam cōmunione denuo in mortē corruat, quia infinita pericula & hostes capitales habet, tam intus q̄ etiam foris: insup & ipsa adhuc infirma & debilis est valde, sicut illi q nouiter nascuntur vel ab aliqua mortali infirmitate cōualuerūt indigent maxima cura & solicitudine, nec se iuuare possunt donec crescāt & plene sanent. Hoc aūt totū spiritualit̄ fieri habet p hoc sacramentū dignissimum

Iohan. 6.

Psal. 50.
Ephe. 2.
Rom. 8.

mũ euchariſtiæ p q̊d aĩa veracit̃ efficit̃ gratioſa, for-
tis,& ſana tãquã per cibũ optimum. Et datur exẽplũ
de illo qui ſemp comedit carnes,quia ille efficitur car
nalis: aut qui ſemper bibit aquam, ille efficitur a-
queus: ſic qui ſemper comedit & bibit Chriſtũ in hoc
ſacramẽto,ille efficitur perfectus Chriſtianus, creſcẽs
quotidie in gratia,donec tãdem perficiatur in gloria.
Habet autem iſte cibus ſpiritualis hoc vltra oẽs a-
lios cibos ꝙ omnino non mutatur:ſed mutat ſumen-
tem in ſe per gratioſam vnionem, ſicut vnitur nutri-
mentum nutrito. Et iſta nutritio ſpiritualis eſt prin-
cipalis effectus huius ſacramenti: quantum eſt ex vi
ſacramenti nec alteri communicari poteſt,ſed tantũ-
modo habet eã qui ſacramentum digne ſumit, vt cla
re poteſt de cibo corporali qui non prodeſt niſi man
ducanti ipſum. Sed quia iſtud Sacramentum habet vl
tra omnia alia ſacramenta, quod non ſolum eſt ſacra-
mẽtum,ſed etiam ſacrificium:ideo habet ſingularem
quãdam efficatiam vltra rationem ſacramenti quod
alijs communicari poteſt, nec alicui prodeſt niſi pro
offert̃ aut ſacrificatur: Quod ſimiliter ad oculum clare
patet de quacunq; alia oblatione quę pro alijs fieri po
teſt à quocũq; & illi ſoli vel illis prodeſt pro quo vel
quibus offertur. Et vtrunq; cedit in ſuffragium no-
ſtræ infirmitatis tam ſacramentum q̃ ſacrificium. De
quibus aliqua adhuc annotare expedit: quia multum
ſunt neceſſaria & plures inueniuntur presbyteri mi-
nus bene informati de his: quod vtiq; valde eſt peri-
culoſum, neq; excuſari poſſunt de huiuſmodi ignorã
tia, cum hæc ſcire teneantur, & terribiliter minatur
eis de-

eis dominus dicens: Ignorans ignorabitur. Oseæ 4.

¶ Paradoxum quartum. 1. Cor. 14.



Vinto igitur est aduertendum, quod sicut iam dictum est eucharistia sub ratione sacramenti prodest illi tãtum qui eam digne sumit, & operatur in anima spiritualiter, quod cibus & potus in corpore materialiter. Nota quod corporalia habent similitudinẽ ad spiritualia. & ideo animalis homo qui nõ potest percipere spiritualia, trahendus est per corporalia & ista exteriora ad spiritualia ad interiora, sicut trahitur cęcus ad manũ, & ista est ratio quare omnia sacramenta per sensibilia quædam traduntur, in quibus tamen diuina gratia occulte operatur, sicut sacra scriptura res spirituales nobis describit per similitudines rerum sensibilium, vt sic veniamus in cognitionem spiritualium. Ista est ordinatio diuinæ sapientiæ, quæ vnicuique rei prouidet secũdum modum suum, hoc enim maxime ad sapiẽtem pertinet, vt scilicet primo diligenter examinet illum quem vult informare quid scit & quid nescit, quatenus per illa quæ scit, ducat eum in cognitionem illorum quæ nescit. Similiter qui vult aliquem prouocare ad amandum se, dat sibi aliquod munus in quo maxime ille delectari solet cuius amicitiam desiderat. Sic saluator noster videns hominem errare in consideratione & appetitu creaturarum, & nimis alienatũ à suo creatore & saluatore, proposuit sibi species notissimas & gratissimas & necessarias, quas nullo pacto ignorare, contemnere vel obliuisci poterit: sub quibus inuisibi 1. Cor. 2.

lem gratiam & spiritualia charismata abscondit, per quæ facilime homo adiuuatur, reuocatur & admonetur, vt suum creatorem & saluatorem agnoscat & ex corde diligat, nec ab eo vnquã recedat. Hæc est magna gratia quam ipsum sacramentũ venerabile operatur in eo qui illud digne sumit: vnde & eucharistia nuncupatur, id est bona gratia. Primo igitur causat in homine cognitionem dei magis & magis, quia nõ de nouo, alioquin qui nullam haberet cognitionem dei, grauiter peccaret si accederet. Et hoc repræsentãt nobis species illæ sacramentales, scilicet panis & vini. nihil enim nobis notius cibo & potu, quibus quotidie vescimur, nec de re aliqua sic sollicite inquirimus, sicut de qualitate eorum quæ intra nos sumim⁹, q̃a ex his dependet vita nostra. Et sic silogizandũ est de isto cibo spirituali, quod notissimus efficit illis qui ipsum digne & frequenter sumunt, & generat solicitudinem illam sanctam in anima, vt semper illum amplius scire concupiscant, & sobrie ac reuerenter discutiant q̃d & quale & quantum sit quod tractant, vnde & ob hoc dicitur panis vitæ & intellectus, quo iusti hic in via & illic in patria cibantur & illuminantur. Ecce superius

Eccle. 15.

dictũ est, quod hoc sacramẽtum repræsentat memoriã diuinitatis, hic autem superadditur quod etiã causat notitiam diuinitatis in digne sumẽtibus. Hoc autem nõ posset nisi esset panis viuus & intellectualis de cœlo descendẽs. Hæc enim tam excellenter magna sunt,

Matt. 11.

vt ea nemo Christo inferior operari præualeat, quia nemo nouit patrem nisi filius, & cui filius voluerit reuelare. Secundo causat hoc sacramentum in anima grati-

gratitudinem siue complacentiam quandam inter deum & se, vt mutuo sibi complaceant ac se inuicem diligant. Quod iterum species istę sacramentales nobis indicant. Bonus nanque cibus gratus est homini valde & diligibilis, & prouocat appetitum & delectabiliter sumitur. Pariformiter ista spiritualis refectio, quia optima est, ideo gratissima ē, maxime prouocat affectum humanum ad amandum deum. Deus autem diligit diligētes se, quare sequitur quod maxima delectatio generatur in sumptione hac spirituali, propter mutuam charitatem ad inuicem, vnde dominus dicit: Qui manducat me & ipse viuet propter me. Tertio, hoc sacramentum nostram necessitatem & indigentiam supplet spiritualiter, quia sustentat & roborat nostram infirmitatem, auget nostram paruitatem, & reparat nostram mortalitatem. Et haec similiter clare repraesentantur per species Sacramentales, quia panis & vinum corpus lassum fortificant ad laborandum: paruulum nutriunt ad incremētum & famelicum refocillant contra mortem, sic istud Sacramentum primo sustentat ne deficiat: secundo roborat ne succumbat: tertio nutrit vt crescat: quarto, praeseruat ne moriatur, vnde & dominus dixit: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitā in vobis. Quarto hoc sacramentum causat vnitatem in ecclesia, quia qui digne illud sumit charitatē ampliorē cōsequitur, quę oīa facit esse communia. Et hoc etiam in speciebus sacramentalibus palam ostenditur, quia ex multis granis vnus panis conficitur, & ex multis racemis vinum cō

Pro. 8.

Iohan 6.

Iohan. 6.

Actu. 4.

fluit: sic ex multis fidelibus virtute huius Sacramenti
Lucæ. 22. vna ecclesia constat, vnde dominus dixit: Ego in me-
August. dio vestrum sum. Item Augustinus: O sacramentum pietatis, o signum vnitatis, vinculum charitatis. Ex q̃bus omnibus concluditur ꝙ hoc venerabile sacramẽtum est multiplicis gratiæ collatiuum: & ex ipso habet virtutem gratiam conferendi, quia autor omnis gratiæ Iesus Christus dominus noster in eo continetur, qui sicut in mundum visibiliter veniens, contulit mundo vitam gratiæ, ita in hominẽ sacramentaliter veniens vitam gratiæ operatur, & eundem effectum quem passio Christi fecit in mundo, hoc sacramẽtum facit in homine. Nec aliquis habet gratiam vel habere potest ante susceptionem huius sacramenti, nisi ex aliquali voto ipsius, vel per seipsum sicut adulti, vel voto ecclesiæ sicut paruuli. Et hoc iterum est valde mirabile, quia nemo debeat accedere nisi habet gratiam, & tamen nemo habet gratiã nisi per illud quod nondum accepit. Tanta siquidem est efficatia virtutis huius sacramenti, quod etiã ex voto ipsius aliquis gratiam consequitur, per quam spiritualiter viuificetur. qua accepta iã digne accedit vt gratia augeatur, & vita spiritualis perficiatur, vt scilicet homo perfectus sit in Christo per coniunctionem ad deum. Hoc autem habet actus sacramentalis supra actũ virtutis, quod in omni actu sacramentali digne peracto aliqua noua gratia actualiter infunditur, non autem in omni actu virtutis: quamuis tamen omnis actus virtutis sit meritorius: & hoc est valde notabile. Vnde patet ꝙ sit salubre sæpius confiteri & celebrare cæteris paribus

eo ꝙ

eó ꝙ toties quoties noua gratia infunditur. Sed forte dicat aliquis simplex sacerdos. Ego communi more soleo me libenter preparare ad celebrandum,& tamen nunquam sentio huiusmodi gratias, ergo timeo ꝙ semper indigne accedo. Cui respondendum est, ꝙ adhuc mirabilius est quod non solum prædictæ gratiæ sibi conferuntur, imo si bona voluntate facit ꝙ in se est, sufficienter se preparãdo, tunc quoties celebrat toties confertur sibi à vero deo qui nõ mentitur æterna gloria, quam tamen omnino non sentit. Ecce mirabile super mirabile. ¶Pro cuius intellectu est sciendum, ꝙ hic est multiplex mod⁹ loquendi: quidam dicunt quod non est de ratiõe sacramenti quamdiu per fidem ambulamus, ꝙ huius gratiæ sentimenta habeamus. Alij dicunt ꝙ non est ex parte sacramenti, sed ex parte nostra, quia forte adhuc minus purgati sumus à fecibus passionum & tumultu venialium, quę actualem refectionem spiritualis dulcedinis impediunt, licet non tollant augmentum gratiæ vel charitatis. Et datur exemplum de cibo corporali cuius sapor facilĩter impeditur propter imperfectionem linguę, nihilominus æque bene valet ad nutriendum. Alij dicunt ꝙ tam ex parte presbyteri sufficienter se prę parantis, quam etiã ex parte sacramenti interna deuotio actualiter merito sentiri deberet, prout etiã in plurimũ cõtingit: sed nonnunquam clemens dominus ex magna misericordia tollit sensibilem deuotionem à cordib⁹ electorum propter bonum ipsorum, vt amplius proficere studeant, aut superbiam euitẽt, aut loco purgatorij illi cedat quod hic debita consolatione ad tem-

pus priuatur, aut quod Christo vicem rependant, qui in oblatione quã pro eis in cruce fecit, derelictus fuit in tam amara pœnalitate. Quid ergo mirum si presbyter qui Christum repræsentat varijs tentationibus exerceatur in oblatione eadẽ propter has causas aut alias, quæ diuina pietas electis suis expedire nouit, varie dona ipsis non necessaria dispensat, neque turbari nimium debẽt quasi ei non placeant opera ista sancta, quæ ex bona voluntate, licet arida, procedunt, vnde credendum est quod tunc amplius merẽtur, sicut solet exẽplificari de his qui proprijs stipendijs militant, vbi pro optima regula datur à sanctis doctoribus, vt celebraturus non tantum interroget si sibi deuotus appareat, recollectus & tranquillus, quantum si præcepta seruauerit dei, & seruare proponit, si quid in sentimentis suauibus ei additum fuerit, diuinæ largitati gratias agat, neque proprijs meritis ascribat, paratus carere quando deo placuerit. Insuper sciendum quod nonnulli magnam habent deuotionem & continuum, sed nesciunt aut non aduertunt se habere deuotionem, sicut communiter contingit illis qui semper in delicijs viuunt, putant se nõ deliciose viuere, quibus expedit valde, vt aliquando aduersis tangantur, quatenus vexatio tribuat eis intellectum vt grati sint, similiter plures bene viuunt & tamen putant se non bene viuere propter aliquã tentationem vel timorem superfluum. Sic contigit olim Galatis, quibus per increpationem Apostolus dicit: Currebatis bene &c. Ex quibus elicitur vna species humilitatis quod non iuxta propriam æstimationem

Gala. 5.

debet

debet qs seipsum facile iudicare an deuotus sit an nō, vel vtrum bene viuat aut non, si bonæ voluntatis fuerit, sed semper deo gratias agere quod tam pie eum respicit supra quam meruit, & non amplius derelictus est, sicut forte peccata præterita exigunt: q sic sentiunt, non paruam deuotionem habēt. Hæc dicta sint pro qualicunq; consolatione illorum qui nimia scrupulositate vexantur, quando non habent deuotionē sensibilem trahentem eos ad celebrādum. Dixit quidam notabile verbū. Quando non sentio deuotionē tunc amplius festino ad celebrandum, vt acquirā mihi deuotiōem, veluti frigidus festinare solet ad ignē vt calefiat. Est etiam pro regula tenendū quod quantumcunque largiter communicans percipit effectus huius venerabilis sacramenti, tamē semper quamuis hic in fragili carne viuit, imperfecte refectionē hanc sumit & habet in futuro, aut scilicet in statu gloriæ ꝑfecte reficietur: quod autem dictum est quod etiā effectus huius sacramenti sit collatio gloriæ, sic patet, quia iam communicans factus est vnum cum Christo, ergo est filius dei per adoptionem, sicut ille per naturam: si ergo filius & hæres. Quod autem nō statim introducitur hoc non est ex parte sacramēti, sed ex parte sui. quia adhuc vinculo carnis hic tenet̃, quo soluto, si perfecte vnitus fuerit Christo, sempiternam gloriam sine mora percipiet. Vt autem perfecte vniatur, debet quamdiu viuit simul compati Christo quotidie crucem portando, quatenus postea cum ipso simul glorificetur vt Apostolus dicit.

Nota

Roma. 8.

Roma. 8.

¶Paradoxum sextum.


Exto est aduertendum quod sunt plures alij indirecti effectus ipsius benedictæ eucharistiæ, quos digne communicãs consequitur per quandam concomitantiam ad effectum principalem, qui effectus etiã nulli alij communicari possunt, sed tantum manent in sumẽte sacramentũ sicut effectus principalis. Huius ratio sumitur etiam ex speciebus sacramentalibus & vsu earum: quia bonus cibus & potus principaliter quidem bene nutriunt &c. ad bonã autem nutritionem sequitur communiter bonus color in facie, pulchri crines in capite, cutis lenis in corpore toto, & alia similia. Sic in præsenti est similiter dicendum, quia enim per hoc sacramentum homo magis vnitur deo per augmentum charitatis, restat quod efficiatur amicus dei specialis & secretus ac familiaris, vñ quicquid talis amicitia solet generare inter homines suo modo naturali, hoc solet istud sacramentum benedictum causare inter deum & hominẽ modo suo gratioso: amicorum autem idẽ est velle & nolle, igitur nõ solum illas magnas gratias supra tactas Christus confert digne manducanti se, quæ sunt simpliciter necessarie ad salutem, verumetiam alias quæ sunt de bene esse quæ spectant ad quandam decentiam siue ornatum animæ, & ponuntur communiter tres, scilicet dimissio venialium, relaxatio reatus pœnæ, & præseruatio à peccatis futuris. Ex his plura alia in monilia pulcherrima pullulant, quibus Christi sponsa, id est, anima deuota ornatur, ne maculam vel rugam contrahat, sed vt sit tota speciosa sicut lilium inter spinas.

Ex pri-

Ex primo nanq; sequitur q̄ ille decor vultus quem tu multus venialium sine intermissione fuscare solet velimus nolimus per huius sacramenti efficatiam reuirescit. Peccata enim venialia decolorant animam, & fuscam reddunt ac Christo eius sponso minus gratā. Ex secundo anima decoratur sicut crinibus pulchris. sponsa enim quæ crines nō habet, scabiosa & immūda reputatur: sic anima quādiu purgabilia habet Christo perfecte coniungi non potest: & ideo ipse eam per hoc sacramentum perfecte ab omni reatu pœnæ mūdat. Ex tertio anima vestitur ac tegitur quasi cute lenissima, placidissima & serenissima. Spōsa enim si pellem habet rugosam, rigidam & vlcerosam, aspernabilis est: sic anima quādiu subiacet varijs concupiscētijs & passiōibus ac alijs motibus turbulētis in Christi amplexus non admittitur, & ideo eam per gratiā huius sacramenti à fomite purgat, & à malis inclinationibus refrigerat & præseruat, ne iterum in pristinam turpitudinem corruat, quatenus ei iugiter adhæreat iam mundata, decorata, præseruata. Quādo igitur sentimus nos rarius peccatis venialib⁹ subdi, carnalibus motibus agitari, passionibus vrgeri, iracundiæ facibus succendi, indignatione inquinari, suspicionibus fatigari, impatientiæ vicio rotari, iuuenilibus desiderijs inflāmmari, iudicijs temerarijs inquietari, cæterisq; quotidianis indiscretionibus & defectibus substerni: tūc gratias agamus corpori & sanguini saluatoris nostri Iesu, quoniam suum effectū operatur in nobis, & quia per hæc omnia supra dicta, promouetur homo in amicum dei, specialem secretariū

Isaiæ. 62.
Can. 4

ac familiarem: ideo plura alia specialia secreta ac familiaria dona nõnũquã digne communicans consequit, quę mihi ac mihi similibus penitus ignota sunt, quare amplius aliqd de his scribere verecũdia phibet. Hoc tamen addendum est, quod pro charis suis aut alijs pro quibus volunt fiducialiter intercedere possunt, & crebro facilime exaudiuntur. Item quod efficiuntur omnibus suis inimicis fortiores, iuxta illud Chrysostomi: Vt leones flammam spirantes, sic ab illa mensa discedimus, terribiles effecti diabolo, scilicet virtute Christi. Sed forte dicat aliquis: Si tanta prestantur presbytero digne celebranti aut aliter digne communicanti, mirum est quod prohibẽtur quidam propter leuem aut nullam culpã abstinere à sumptione tam salutaris sacramenti, & quod etiam laici rarius admittuntur. Dicendum quod hoc fit ad præcauẽdum periculum cõtẽptus siue paruipensionis quod accidere solet circa quotidiana, & ideo institutus est debitus modus, locus, tempus &c. ad prouocandum affectum humanum vt reuerenter se habeat circa tãta mysteria, etiam sanctis angelis pauenda. Et tamen sciendum quod spiritualiter manducare quotidie possunt, imo sæpius qualibet die videlicet desiderãdo cõmunionem ipsam humiliter dicendo sic: O domine quam libenter iam celebrarem vel communicarem si paratus essem, sed quia hoc mihi iam non licet, rogo clementiam tuam vt ad me spiritualiter venire digneris, & famelicam animam reficere & similia prout deuotio dederit tractãdo cordetenus institutionẽ huius sacramenti & causam eius, scilicet Christi passionem

Oratio.

nem: Hoc modo communicare, ſemper eſt ſecurum, omni loco & tempore & fructuoſum, & quandoque ampliorem percipit effectum, quam ſi ſacramentaliter communicaret, licet regulariter loquendo ipſa ſacramenti ſuſceptio plenius inducat effectum ſacramẽti quam ſolum deſiderium ipſius. Vnde conſulendum eſt deuotis & abſtractis perſonis, vt ad minꝰ ſemel in hebdomada communicent. Nec eſt laudãdum quorundam paſtorum exiſtimatio, qui taliũ deſideria repellunt. Vtiq; ſacramentum medicina eſt, nec requiritur ante ſumptionẽ ſumma perfectio, quã ipſa deuota ſumptio paulatim introducit: licet in primitiua ecclesia quotidie fideles communicabant. Non valet igitur huiuſmodi quorundam paſtorum duritia.

¶ Paradoxum ſeptimum



Eptimo eſt aduertendum quod ſicut ſupradictum eſt, hoc ſacramentum ſimul eſt & ſacrificium & ſacramẽtum, ſed rationem ſacrificij habet inquantum offertur: rationem autem ſacramenti inquantum ſumitur. Et ideo effectum ſacramenti habet in eo qui ſumit, de quo iam aliqua dicta ſunt. Effectum autem ſacrificij in eo qui offert vel in his pro quibus offertur. De quo iam reſtant aliqua hic ſubiungenda. Et vt verũ fatear, quantum conijcere poſſum vix apud paucos antiquos hęc materia reperitur explanata. Sed moderni doctores ſcilicet ſanctus Thomas, Albertus, Bonauentura & quidam alij plenius ipſam dilucidauerunt. Ratio eſt (vt cuidam placet) quia occaſio ſe non præbuit,

tunc

tunc propter feruorem deuotionis quam fideles habuerunt in illis diebus, qui non aspirabãt ad sacramẽtum propter rationem vtilitatis, sed charitatis. In his
Matt. 24. autem dieb⁹ nouissimis abundãte iniquitate, & refrigescente charitate, amplius quærũt homines quę sua sunt, propter quod prochdolor multi presbyteri reperiuntur qui paratiores sunt celebrare propter vtilitatem sacrificij, quàm propter suauitatem sacramenti, vbi tamen cæca mente nimis decipiuntur. Si enim diuinam charitatem præponerent, vtiq; temporalis vtilitas eis copiosius proueniret. Et sicut non omnes
Mat. 26. euangelium enunciant propter salutem audientium,
Luc. 22. 23 sed propter questum, ita non omnes sacrificant propter honorem diuinum, sed propter commodum ꝓprium. Ecce quanta mala facit cupiditas vsq; adhuc, ꝙ olim fecit inuidia Cayphas, Pilat⁹, & synagoga illa sathanę, vt Christum filium dei benedictum vẽderent & impie occiderent: hoc deinceps operatur in vasis perditionis vsq; nunc, vt eundem in hoc venerandissimo sacramento mercationi exponãt ac indignis manibus sacrificare non expauescunt. Et vt breuiter ad propositum veniamus, fertur nonnullos fuisse ita hac miserabili lue cupiditatis excęcatos, vt indifferẽt oblationes & eleæmosynas aut redditus fidelium susciperent, nec quicquam amplius præter solita suffragia pro ipsis facerent, dicentes hæc vel similia verba: Capiamus quicquid venit, vna missa melior est quàm aurum totius mundi, sufficit semel celebrare pro omnibus. Fuerunt & alij qui dixerunt modestius quidem, sed non minus impie fecerunt. Dixerunt namq;, pro-

mitta-

mittamus quidem eis quotcunq; missas petierint, nos tamen nõ obligamur eis: quia missæ emi nõ possunt, alioqn simoniaci efficeremur. His & alijs modis varijs ritum ecclesiæ subuerterunt. Quod videntes sancti doctores occurrerunt abusioni & ignauię isti nephariç, materiam hanc declarantes ad liquidũ, ne solita obseruantia pię matris ecclesiæ (quã spiritussanctus indesinenter & ineffabiliter regit) obliteraretur: & fundant se communiter in hac consuetudine solẽni quam ecclesia obseruauit semper vsq; hodie, applicata ratione huius termini sacrificium cum allegationibus scripturarum & autoritatibus antiquorum, & quibusdam exemplis fide dignis. & vt introitum habeamus ad plenam huius mere notitiam inquirẽdam. ¶ Est primo notandum q; sicut effectus eucharistię sub ratione sacramenti sumitur ex ipsis speciebus sacramentalibus, ita effectus eiusdem inquantum est sacrificium accipi debet similiter ex aliquo corporali & nobis notissimo principio sine operatione exteriori, per cuius similitudinem ducamur in cognitionem spiritualium, quod est commune omnibus sacramentis & sacrificijs. Sicut enim aqua lauat sordes corporis, ita baptismus qui per aquam exhibetur lauat sordes animæ, id est, peccata: & sicut panis & vinum nutrit corpus, sic sacramentũ altaris sub ratione sacramenti quod sub speciebus panis & vini cõtinetur, nutrit animam: pariformiter sicut munus vel opus gratum placat hominem cui impenditur, ita sacrificium altaris quod in specie muneris & corporalis operationis perficitur, placat deum cui offertur. Sacrificium

enim

enim dicitur quasi sacrum factum in honorē soli deo debitum cum aliqua solennitate ad eum placandum, & hęc est propria acceptio huius termini, sicut in proposito vtimur eo, generaliter tamen sacrificium potest dici quicquid fit ad honorē dei siue spiritualiter, siue corporaliter, iuxta illud: Sacrificium deo spiritus contribulatus &c. Et sicut duo sunt modi manducandi, scilicet sacramentalis & spiritualis: sic etiam sunt duo modi sacrificandi, scilicet solennis siue exterior q non debet nisi vno modo fieri: sicut de sacramento dictum est, alius est spiritualis siue interior qui, omni loco & tempore fieri potest iuxta illud: Omni tempore benedic deum. Et illud: Oportet semper orare & nunquam deficere. Item: Benedicite domino in omni loco dominationis eius &c. Applica cōsequenter sicut supra: Quomodo scilicet primus modus est cum periculo, quia potest indigne fieri, secundus semper fit secure, nihilominus ipsum sacrificium realiter exhibitum cum debita cordis compunctione perfectius est & plus impetrat. Et sicut consecratio non potest fieri nisi per sacerdotē, sic nec immolatio. Fideles autem vtrunque participant. Ecce iam habemus fundamentum siue principium ex quo vlterius procedere possumus. Docemur namque per ista exteriora & corporalia, qualiter interiora & spiritualia ordinare debemus, & hoc valde est nobis connaturale & suaue, quia omnis nostra cognitio à sensu initium habet. Vnde sicut ad oculum videmus quod qui est in gratia alicuius principis illi solet propinare aliquod charum munus vel exhibere aliquod gratum obsequi-

Psal. 50. Tob. 4. Lucae. 18. Psal. 102.

um, vt in gratia eius permaneat ac magis crescat. Et si ita fit, & ille princeps virtuosus ē, tunc ab amico suo gratanter ista recipit, quia videt bonam voluntatem eius, & multa maiora illi reddit & maxima promittit in futurum. Insuper si aliquid ipsi debet libenter dimittit & totum relaxat quicquid illud est, propter feruentem amorem quem in eo considerat, prouidet ei etiam de omnibus necessarijs, & ab inimicis defendit: nec quicquam ei negat, quæcunq; iuste & pie desiderauerit. Et quanto crebrius huiusmodi munera vel obsequia prestiterit, tanto charior efficitur vsq; ad perfectam amicitiam. Quod si alter aliquis eadem munera & obsequia prestiterit, cum minore tamen studio placendi, gratius quidem est, minus tamen impetrat & min⁹ ei dimittit si debito obnoxi⁹ teneat. Si tertius adhuc minus diligit, minus etiam impetrat. Si quart⁹ vltra hunc adhuc in minore amicitia fuerit, etiam secundum hoc recipiet, & sic de omnibus alijs pari modo erit iudicandum. Princeps enim virtuosi magis affectum pensant quam donum. Nihilominus tamen propter innatam sibi probitatem neminem aspernantur, quātumcunque etiam parum obsequij aut dilectionis impenderit, nec eos quos aliquomodo beneuolos considerant etiam si nihil habent irremuneratos abire sinunt. Contingit etiam nonnunquam q; amici huius non possunt venire ad præsentiam principis ita q; per nuncios mittere oportet quæ libenter ei ꝓpinarent: tunc si nuncius bonus & fidelis est, multum confert ad gratiam impetrandam: si malus nihilominus princeps propter charitatem mittentis gratanter

tanter recipit. Si autem infidelis fuerit nuncius & fur, & non repræsentat, tunc multiplex damnũ sæpe mittens incurrit, quamuis gratiam principis nõ amittat, fur tamẽ suspẽdium non effugiet. Similiter & malus nuncius offerendo gratum munus, alijs gratiam, et sibijpsi quandoq; patibulum procurat, dicente principe, munus reseruate, sed portitorem suspendite, quia impius est. Per hæc autem similia oportet nos deueni re in cognitionem eorum quæ non videmus aut non intelligimus. Potestas enim & status huius mundi adeo est exemplatus ab illa superna curia, cuius conditor & gubernator deus est. Applicando igitur paradigma nostrum ad materiam pręsentem, dicim⁹ quod princeps virtuosus dominus deus est, amici ei⁹, qui nondum ad faciem eius peruenire possunt, boni sunt Christiani. Quorum quidam perfecti sunt, quidam imperfecti in charitate: munus tamen quod offe runt cum grato obsequio, sacrificium altaris est cum operibus misericordiæ & alijs virtutũ exercitijs. Nũcij qui illud deferunt sunt presbyteri, qui si in charita te sunt, multum prosunt propter orationes & dęuota desideria, si non & tamẽ celebrant, tunc alijs prosunt, & sibijpsis nocent, si celebrare negligunt pro his quo rum debitores sunt, tunc tam sibijpsis quam etiam il lis multipliciter nocent. Et quia in seruitio tanto indi gne & infideliter agunt, certa damnatio eis prouenit à iusto iudice, nisi in hac vita misericordiam consequantur:

¶Paradoxum octauum.

Octauo



Ctauo est aduertendum pro amplio-ri declaratione prçmissorum, q̃ quamuis ecclesia nõ habet nisi hoc vnũ sacrificium, tamen melius prouisa est quã olim fuit synagoga quæ plura habuit. Et hoc propter tria quç in donarijs placatiuis maxime attẽdi solẽt. Primo propter ipsius preciositatem & dignitatem. Secundo propter ipsius vtilitatem & commoditatem. Tertio propter ipsius efficatiam & virtuositatẽ. Hæc nanq; reddunt quodlibet munus acceptum & per consequẽs placatiuum. Primo istud venerandum sacrificium prçciosius & dignius est quam omnia sacrificia legalia, quia in eo cõtinetur verus filius dei & filius virginis Mariæ Christus Iesus, rex regũ & dñs dominantiũ, & passio eius repsentata, quare nõ solũ ẽ gratũ propter deuotionẽ afferẽtis, sicut illa, sed etiã gratissimũ, ꝑpter seipsum, neq; vnq̃ de isto dici potuit sacrificiũ & oblationẽ noluisti aut nõ placuerũt tibi &c. sicut de illis scriptũ legimus. Scdo est cõmodius & vtilius q̃ oĩa illa. Hoc patet. Nã ritus eius modestissimus est sine omĩ grauitate, mũdissimus sine omĩ impuritate, facillim⁹ sine omni difficultate, simplicissim⁹ sine omĩ curiositate, ecce q̃ cõmodũ est. Dr̃ em̃ cõmodũ q̃si cũ modo datum. Vsus eius etiã vtilissimus est, qa cũ sit minime p̃ciositatis q̃ ad materiã, & minime difficultatis quo ad exercitiũ, ac minime solicitudinis q̃ ad p̃parationẽ, tñ omnibus illis añfert q̃ fuerũt valde p̃tiosa, operosa & curiosa, q̃re etiã dicũt graue iugũ q̃d nõ potuerũt portare patres illi, licet cõueniẽt fuerit impositũ durç cer-

Apoc. 19.

Psal. 36.

Commodũ quid.

Actu. 15.

uici. Reuera nõ possunt fideles cõqueri de hoc sacrifi-
cio & dicere: Quid tẽtatis ĩponere iugũ grauissimũ
ĩn humeros nr̃os q̃d nobis ꝓdesse nõ poterit: sed ma-
gis gr̃as toto corde agamus dño pijssimo, q suauissi-
mũ memoriale & munus peculiare ac solatiũ specia-
le nobis in hoc sacrificio reliq̃t, quo salubrit̃ vti pos-
sumus ad oĩa q̃ nr̃ę saluti expediũt. Tertio istud sacri
ficiũ venerãdũ, est maioris efficacię & virtuositatis ad
placandũ & impetrã dũ q̃ tota illa grãdissima cõgeri
Roma. 8. es legaliũ victimarũ, hoc Apostol⁹ aperte dicit ad Ro
manus: Qui etiã ꝓprio filio suo nõ pepcit, sed ꝓ nobis
Heb. 5. oĩbus tradidit illũ. Quõ nõ etiã cũ illo nobis oĩa do-
nauit: ipse nãq cũ lachrymis & clamore valido offe-
rens semetipsum exauditus ẽ ꝓ sua reuerentia, & fa-
ctus est oĩbus obtẽperãtibus sibi causa salutis, q̃re iã
nihil dãnatiõis aut desperatiõis siue pusillanimitatis
aut desidẽtiæ est his q̃ sunt in Christo Iesu. Hæc sunt
nobis maxime cõsolatoria & iocunda. Quãdiu eñ in
hac lachrymarũ valle sumus, nõ sic sum⁹ oĩpotẽtes aut
oĩsciẽtes sicut sumus oĩuolẽtes. Multa siq̃dẽ volum⁹,
sed pauca scimus, & adhuc minus possumus. Et ideo
si nõ haberemus informãtẽ & adiuuantẽ inter tot &
tanta pericula, nihil restaret nisi desperare: sed in hoc
summe cõsolamur ꝙ aliq̃d possumus p gratiã bonæ
volũtatis facere, per q̃d meremur illud adipisci q̃d ex
nobis nõ haberemus sciremus aut possemus. Hoc aũt
fit per huius salutaris hostiæ immolationẽ. Nã oĩa q̃
iuste aut pie à deo possumus petere, p eã possumus ef
ficaciter impetrare. De hoc nullo mõ est dubitandũ.
alioq̃n nõ haberemus rectã fidẽ: sicut eñ sacramẽta ef
fici

ficiũt q̃d significãt, ita etiã sacrificia efficiũt q̃d significant, ꝓpriũ autẽ sacrificiorꝫ significatũ est ꝙ deus ꝑ ea placat. Igit̃ si rite exhibent̃ verissime deũ placãt, deum honorificãt, deũ ad clementiã ꝓuocãt, & nobis q̃d petim⁹ impetrãt. Quod si alia minora sacrificia hoc potuerũt, quãto magis istud excellẽtissimũ q̃ nullũ aliud nedũ est, sed nec esse poterit dignius. Sed forte dicat quis: Quę est digna ꝑparatio ad rite sacrificandũ? Rñdet̃ ꝙ eadẽ q̃ est rite cõmunicandũ. Si vis digne sacrificare, stude digne cõmunicare, & ecõtra nihilominus vltra rationẽ sacramẽti hoc habet sacrificiũ speciale, ꝙ illis ꝓ q̄bus offert̃ impetrat cõtritionẽ si in mortalibus peccatis sint, dũ tñ ipsi nõ ponãt obicẽ grãe, sacramentũ aũt semꝑ obest indigne sumẽtib⁹. ¶ Quęritur etiã q̃ sint illa specialit̃ ꝓ q̄bus solet ecclesia sacrificare. Rñdet̃ ꝙ ꝓ illis q̃bus solet orare, vt clare patet in officio Missæ & in Canone, vbi orões ꝑcedũt, & sacrificiũ subsequit̃. Et iterũ orões q̃dam supponunt̃ quasi ꝓ gratiarũ actiõe & confirmatione illorũ, q̃ iã cõsecuti sumus. Oramus aũt cõmunit̃ loquẽdo ꝓ duobus, scilicet ꝓ bonis consequẽdis, & ꝓ malis remouẽdis. Insuper oramus vt bona collata nobis multiplicent̃ & cõseruent̃. Bona aũt sunt duplicia, scilicet corporalia & spiritualia, siue tẽporalia & ęternalia, aut exteriora & interiora, quæ oĩa nobis à dño dari petimus. Corporalia sunt sanitas, ꝓsperitas, pax, tẽporatus aer, fruct⁹ terrę, domus, vestimentũ, cibus, potus, & oĩa alia quę ad hũanã necessitatẽ, vtilitatẽ ac honestatẽ ꝑtinẽt, pro q̄bus orat ecclesia & sacrificat, quia nõ possumus sine his viuere in hoc fragili corpore, iuxta illud Sapiẽtis:

Bona duplicia petenda a dño.

Pro.3. Da victui meo necessaria. Bona spũalia sunt duo, scilicet gr̃a & gloria. Ad gratiã ptinent oẽs virtutes, dona spiritussancti, & alia similia. Ad gloriã ptinet visio dei, societas sanctorũ & glorificatio corporũ &c. Sc̃do petimus p malis remouendis, q̃ sunt in duplici differẽtia, q̃a quoddã ẽ malũ culpæ, vt pc̃tã & vicia, q̃ddã pœnæ. Et hoc dupliciter, aut æternæ, vt infernus: aut tẽporalis, vt multiplex afflictio, infirmitas, bella, pestilentiæ, caristiæ, purgatoriũ & similia, pro q̃bus oĩbus amouendis & mitigãdis, & auertẽdis sancta mater ecclesia orare & sacrificare solet, & ad hoc habet aptissimas preces & collectas, & informatiões in officio suo per circulũ anni, semper concludẽdo in Christi nomine, quia etiã semper exaudit ad salutẽ. Qui aliter petit non fideliter orat, sed gentiliter postulare videtur, & si exauditur magis cedit sibi in periculũ quã suffragium. Ex quibus patet q᷑ quæcunq; per hoc sacrificium impetramus, secure accipimus, quando etiã ad votũ nõ exaudimur, tunc nequaquã æstimare debemus nos repulsos, sed constanter tenere, hoc meli⁹ nobis esse negatum. Et hæc est valde magna gratia, quando non datur quod obesse posset, sicut pius pater, puero cultellum tradere non vult ne se ledat.

¶Paradoxum nonum.



NOno est aduertendũ quã sit salubre sacras hostias immolare, q̃d ex iã dictis clare patet. Vñ cõsulendũ est vniuersis fidelibus cuiuscunq; status aut cõditionis, siue peccatoribus, siue iustis, q᷑ diligent̃ pcurẽt p se fieri missas si possunt,

si non

si nõ habeāt sacerdotē aut solatiū sustētādi ipsum, tūc libent audiāt diuina cū bona volūtate & sufficit dño, dicentes hæc aut similia: Tu dñe misericordiarum q vniuersa scis antēq fiāt, tu nosti cor meū q libēt tibi hoc dignissimū sacrificiū placatiōis immolarē si facultas adesset, sed qa mihi nō dedisti vnde hoc possim, idcirco cū pia fiducia offero qd habeo, bonā videlicet voluntatē, rogās immēsam clemētiā tuā, vt affectū p effectu suscipias, & mihi in his periculis aut tribulationibus succurras, aut tali vel tali amico meo viuo, siue defuncto &c. prout res postulat & deuotio suggesserit, & si hoc in fide fecerit, impossibile est nō exaudiri, qm deus q nō mētit hoc illi dabit q postulat, aut qd illi nouerit melius, tmmodo assit fides, & oīa erūt plana. Mirū est q hūanū cor tā tardū ē ad fidē, vbi tot habet pignora diuinæ legalitatis, scilicet scripturā veridicā, martyres, cōfessores innumerabiles, quotidianā experiētiā, ac bñficia magna oībus cōmunia. De hoc in pphetis dñs plurimū cōqueritur, q cū oībus modis qrat occasionē bñfaciendi nobis, tñ vix reperit aliqs q plene audeat se illi cōmittere, & hoc plurimū ipsi placet, q bñ de ipso sentiamus, & fiducialiter ad ipsum curramus, siue in psperis, siue in aduersis. In psperis gratias agēdo, & scti Iob exēplo, ac aliorum antiquorum iustorum hostias pacificas offerēdo, hæc aut similia deuoto corde dicēdo: Profiteor corā te largissime creator vniuersorum Iob. 1. q de manu tua cūcta q habeo mihi puenerunt, idcirco de tuis donis offero tibi sacrificiū laudis p manus sacerdotū tuorum, humiliter gratias agēs bonitati tuę, ac supplicās, vt doceas me ita tēporalibus vti, quate- Oratio.

nus per ea merear peruenire ad æterna &c. In aduersis opē postulādo, ne deficiamus, ita dicendo aut similia; Dñe clemētissime tu nosti q̄ nō est in me tāta fortitudo, vt me de his periculis eruere possem, idcirco tibi offero sacrificiū istud gratissimū, rogās te vt mihi subuenire digneris in his & in omnibus, ac clemēter liberare, quatenus hoc bñficio tarditas mea ꝓuocata, nullū aliū p̄ter te q̄rat cōsolatorē & ꝓtectorē. In hūc modū aut cōsimilē poterit q̄s dirigere intētionē suam pro se aut aliꝭs in oīb⁹ iustis & piꝭs causis, & absq; dubio sentiet auxiliū in tēpore opportuno. De hoc etiā q̄plurima sunt exēpla, q̄liter q̄dā à variꝭs p̄iculis sunt p̄seruati, q̄dā liberati, q̄dā plura bona consecuti more antiquorū patrū. Refert B. Greg. de q̄dā captiuo cuius vincula toties soluebant̄ in carcere, quoties ꝓ eo salutaris hostia ab vxore immolata fuerat. Itē de alio q̄dā in rupe cōcluso, q̄ mirabilit̄ passus fuit p̄ plures dies, virtute huius sacrificiꝭ, q̄d singulis dieb⁹ ꝓ ipso tāq̄ mortuo vxor sua obtulit, q̄ tādē viuus extractus cuncta enarrauit: similit̄ nōnulli percussi sunt à tonitruo & fulmine, illis tñ p̄seruatis, super quos sacerdotalis venit oratio, vel in fine missę benedictio. Aliꝭ in mari, in fluctib⁹, in bellis, in p̄egrinatiōib⁹ ac aliꝭs euētibus profecerūt, hui⁹ sacrificiꝭ ope adiuti, vbi aliꝭ dāna & pericula plurima pertulerūt. Sed q̄s finis esset, si cuncta narrare vellē, q̄ de hac materia scripta reperimus. Quicūq; esset aliq̄d magnū opus inchoare, siue aliquā grandē causam tractare voluerit, semper in sui auxiliū & consiliū, querat suffragiū huius benedicti sacrificiꝭ, cū plena fide, & diriget salubriter in oībus. Hoc

habe

habemus singulare in hoc sacrificio, ꝙ cõstantissima fide possumus ad ipsum orare, sic aut similit̃ dicendo: O tu latẽs veritas, o tu tecta maiestas, o tu occulta bonitas, tibi humilit̃ reuelo causam meã, exaudi ꝓpicius, certe teneris ex ꝓmisso, vt q̃d nos ad fidendũ & orandũ prouocas, si iuuare & audire nolueris. absit hoc à te. Et q̃a sic iussisti, vt in te spem nostrã ponamus, teq̃ patri offeramus, q̃m quicq̃d ab eo petierimus in nomine tuo, fiet nobis. Ecce quod iussisti iuxta modulũ nostrũ facim⁹. Tu igit̃ pijssime saluator reddere ne differas quod ꝓmisisti. etc. prout vnctio docuerit, in hũc modũ plures sancti ab eo mirãda impetrarũt, clamãtes in fortitudine quasi vim faciendo, ꝙ misericordissimo domino plurimũ placet, iuxta euãgelicã parabolam de iudice iniquo, q̃ nec deũ timebat, nec hoĩes reuerebat̃, tamen propter molestiam viduę victus fuit. Iohan. 16. 1. Iohan. 2. Lucæ. 18.

¶ Paradoxa decimum.



DEcimo est aduertendũ, ꝙ sacrificiũ venerandũ altaris vltra iã dicta, etiã habet vim satisfactiuã, aut effectũ ꝑcij satisfactiui, quia sicut pecunia satisfacimus creditoribus nr̃is, ita per oblationẽ huius sacrificij satisfacimus deo pro multis debitis nostris. Sum⁹ aũt q̃druplicit̃ deo debitores, primo q̃a nos creauit, scd̃o q̃a nos redemit, tertio q̃a vitã æternam promisit, quarto quia multiplicit̃ eum offendimus. Et si pro q̃libet istoꝝ nosipsos ei totalit̃ daremus, quid aut quantũ est? Ecce habemus ad manum, cui fiducialiter dicere possumus: Domine vim patior rñde pro me, tu sufficis pro oĩbus & singulis, teipsum Isaiæ. 38.

tibiipsi sacrificamus mõ q̃dã mirabili, teipsum patri tuo et spiritui sctõ reddimus ꝓ infinitis debitis nostris, vñ si hoc ꝑfecto corde fecerimus satis est, nec vltra à nobis aliquid requiret. Sed quia vera perfectio paucissimorum est, ideo ꝓ informatiõe & cõsolatiõe impfectorum necesse est hic aliquid plus annotare. Vñ notandũ ꝙ si satisfactio debet esse iusta, tunc oportet ꝙ fiat de proprio, alioquin nihil valet. Nõ eñ possum de alienis bonis satisfacere creditoribus meis. Et ergo si debemus per immolationẽ hui⁹ sacrificij iuste satisfacere deo, oportet dicere ꝙ istud sacrificiũ ẽ nostrũ, & bñ dicit, & mirabilit dicit, neq; angeli id dicere audent quõ nos, ergo mirabilit, sed tñ verissime dr. Si q̃rit q̃ iure, rñdet ꝙ neq; iure creatiõis, neq; iure redemptiõis, aut emptiõis, aut aliquo alio iure commutationis ciuilis vel cánonice, quia secundũ oẽs hos modos Ipse possidet nos, velim⁹ nolimus. Neq; eñ ipsum creauimus aut redemimus, sed ipse nos: q̃re oportet dicere, ꝙ iure donatiõis, & hoc verum est, q̃a gratuita charitate seipsum donauit nobis. Ecce mirabile, possidemus possessorẽ nostrũ. Dedit seipsum nobis qui creauit nos. Ad hoc aũt nobis aliquid datur vt fiat nostrũ, & à nobis habeat. Habere aũt dicimur illud q̃ libere possumus vti vel frui vt volumus. Et ergo constanter tenendũ est, ꝙ pro debitis nostris iustissime dño deo satisfacere possumus per istud sacrificiũ, quia veracit nostrũ est. Et quia dignissimũ est, ideo nõ ẽ nobis formidandũ quasi non possit sufficere, est eñ ꝓciosissima res q̃ vnquã fuit aut erit. Quõ aũt pro debito creationis, redẽptiõis aut multiplicis gratię satisfacimus deo per

per ipsum q̃si gratias agendo ex charitate perfecta, ꝑ quã fit plena possessio eius, supra dictũ est. Sed qa hoc 3. Reg. 8.
ratũ est eo ꝙ non sit homo sup terrã, q nõ peccet saltẽ iaco. 3.
venialit, & in multis offendimus oẽs: ideo nunc sequitur aliqd dicẽdũ de quarto debito, videlicet multiplicis offensę. Est etiã supra dictũ, quõ ꝑ hoc sacrificiũ impetraẽ grã cõtritiõis, per quã delẽtur mortalia. Similiter quõ remittunẽ venialia, & sic restat solũ dicendũ de satisfactiõe pœnali, ꝓ peccatis q̃ habet fieri per hoc sacrificiũ. Et vt plane istud intelligaẽ, iterũ daẽ exẽplũ de principe virtuoso, iusto & pio, q aliquẽ criminosum hominẽ ad gratiã suscipit ex pietate, vt non occidaẽ, ꝓut meruit, superaddit etiã ei victũ & vestitũ, & alia necessaria, nihilominus tñ ex iustitia imponit ei aliquã pœnã ad tẽp⁹, quã sustinere ipsum oportet, nisi aliũde habeat vñ satisfaciat, sicuti dñs deus clemẽẽ peccatorẽ propter pœnitẽtiã ad gratiã suscipit, & ei gratiã ꝯseruatiuã largiẽ, ne iterum in pc̃tã corruat, & alia dona plurima, tñ satisfactionẽ pœnalẽ ab eo reqrit, exigente iustitia, quã hic aut in futuro ipsum etiã soluere necesse est, nisi alius satisfaciat diuinæ iustitiæ ꝓ eo. Pariformiẽ sicut idem princeps dilectos & fideles seruos suos pro modica offensa nõ abijcit, tñ eos corripit & castigat: ita dñs deus electos suos, q iã in gratia sunt, ꝓpter venialia nõ damnat, tñ iuxta quantitatẽ delicti etiã ꝓ minimis, aut in purgatorio punit, si satisfacere negligũt, eo ꝙ nullũ malũ manebit impunitũ, sic Iob. 24.
nec vllũ bonũ irremuneratũ. Prouidit autẽ saluator noster ecclesiæ suæ de multis adiutorijs, & operibus satisfactorijs q̃ faciliẽ possunt ab vnoq̃q; fieri in hac

vita,per q̃ grauissime illæ pœnæ & horrẽdi illi crucia tus purgatorij,aut minuũtur vel abbreuiant̃, aut certe totaliter excludunt̃,sicut sunt ieiuniũ,oratio,eleæmosinę,peregrinationes,indulgentiæ, & cætera simi lia,& super omnia missarũ celebratio,in quibus hoc dignissimum sacrificiũ offertur, quod ratione passionis Christi quam repræsentat,est summe expiatiuum debitæ pœnæ,hic aut in futuro exoluendæ. Et sic patet ꝙ sacrificium istud benedictum,non solum placat sed etiam impetrat, & nedum impetrat, sed etiam satisfacit.Nam placat diuinam maiestatem, vt culpam dimittat,prouocat diuinam maiestatem, vt gratiam conferat,inclinat diuinam iustitiam,vt pœnam remittat.Et merito,quoniam cum sit gratissimũ,ideo maxime impetrat,& cum sit preciosissimum,ideo maxime satisfacit:Sed forte dicat quis,si hæc ita sunt, quare ergo vna missa non sufficit ad deletionem totalis pœnæ omnium fidelium,aut certe cuilibet vna pro omnimoda ablutione debitæ pœnæ,etiam quãtęcunq; Dicendum ad primum,quod quamuis meritum passionis Christi plenissime sufficiat,tamen diuina sapiẽtia ita ordinauit,quod quilibet debet aliquid facere,ꝓ seipso,sicut etiã in naturalibus aperte videmus, quod omnia viuentia sollicita sunt pro sui conseruatione & saluatione, quamuis deus æque faciliter vniuersis prouideret, neq; indigeret huiusmodi cooperatione creaturarum, tamen hoc non facit ne vacua sint opera sapientiæ ipsius, ita etiam meritum Christi copiosissimum,non prodest alicui nisi ei se applicauerit

per fidem & charitatem. Ad secundum dicendum, q certe vna missa sufficeret vni, imo supsufficeret, quantum est ex parte sacrificij, sed quod plerunq; aliter cõtingit, hoc est ex parte hominis se non sufficienter applicantis, faciẽdo quod in se est. Et datur exẽplum de principe thesaurum suum aperiente, pro liberatione populi sui, atq; dicente: accipiat vnusquisq; quantum sibi sufficit, & redimat se, quod si tunc aliqui sunt negligentes, aut compediti, manebũt captiui: nõ tamen hoc venit ex parte principis vel thesauri, sed ex parte ipsorum, quia non volunt aut non possunt thesaurũ attingere. Sic dominus Iesus dicit electis suis, ecce trado vobis meritum acerbissimę passionis meę, quo ego non indigeo, studeat quilibet inde accipere quantum sibi satis est, & soluat pro se, vt libere post hãc vitã euolare possit ad me, quia hoc mihi gratissimũ est, alioquin tanta pœnalitas & labor meus inanis esset. Sed quidam sunt impotentes, scilicet illi qui in purgatorio sunt, nec se iuuare possunt, ideo necesse est vt per alios huiusmodi meritũ eis applicetur. Alij vero sunt negligentes, qui scilicet dum viuunt tempus vane expendunt, seipsos negligunt, neque vt deberent sibi prouident in futurum, ideo non mirum si eis precium Christianę redemptionis non proderit pro expiatione debitæ pœnæ. Qui autem perfecte se applicant penitus liberant. Hæc vero applicatio videt dependere ex rõne sacramẽti sicut supra dictũ est, quia q perfecte cõmunicat, pfecte sacrificat. Perfecte aũt cõmunicare, ẽ Chr̃o perfecte cõiũgi, & q manet in Chri

sto

sto, debet queadmodũ Chrs ambulauit & ipse ambulare. Frustra nanq; appellamur Christiani, si imitatores nõ sumus Chri, & iustũ est vt illã mansuetudinem & humilitatẽ eligat seru⁹ quã sectatus est dñs, & ideo

1. Pet. 2. Chrs dicit se esse viã, vt sua cõuersatio sit forma discipulis. Qui sic Chrm sequũt digne, & pfecte sacrificãt, nec alia purgatiõe opus habẽt, qa iã sunt vnũ cũ ipso.

Iohan. 14. Chrs em lux est, peccatũ tenebra, hõ in medio stat. Et quia nulla potest esse societas luci ad tenebras, ideo quãdiu homo habet aliqua peccata, etiã minima perfecte Christo vniri non potest, & quanto amplius re

Iohan. 1. 8. 10. 12. cesserit ab omni peccato, tanto magis appropinquat Christo, & econuerso. Si aũt nihil habet de luce, tunc

2. Cor. 6. ad Christũ non pertinet, quia in tenebris est, & mortalibus grauatus, neq; purgari potest, sed in æternum damnabit, si p pœnitentiã renatus nõ fuerit. Sed forte dicat adhuc aliqs: Quid mihi pdest celebratio missæ, cũ oĩa q iã dicta sunt possum ĩpetrare à deo, siue effectum sacramenti, siue sacrificij. per nudã orationẽ, dicente domino: Quęcunq; orantes petitis, credite quia accipietis. ergo videtur q oĩs exercitatio exterior magis impediat q̃ promoueat effectũ orationis. Similis instantia posset fieri contra omnia sacramenta, & exercitia cerimonialia ecclesiæ. Rñdetur q tẽpore B. Au-

Mat. 6. Mar. 11. Lucæ. 11. gustini fuit ista obiectio vehemẽt p cathecuminos & hæreticos replicata contra fideles. Vnde & quidã fuerunt qui dixerunt: Quare deberemus baptizari, cum baptismus nõ prosit nisi credẽtibus, ecce iam nos credimus & bene viuimus, qd aqua vltra nobis cõferre poterit? Nonne multi baptizati pessime viuunt? Similiter

liter & quidã moderni hæretici de secta Vualdẽsiũ, di xerũt contra istud venerandissimũ sacramentũ. ꝙ nõ esset curãdũ de ritu eius, nec ei assurgendũ, vel aliq̃ re uerentia exhibenda, quando quis internã sentiret de uotionẽ, quia magis pro tũc deberet vacare internis speculationibus, quã occupare se cũ exterioribus. Et alia multa friuola sane fidei contraria confinxerũt, q̃ per ecclesiam damnata sunt. His & similibus dicendũ est illud Apostoli: Corde creditur ad iustitiam, ore au tem fit confessio ad salutem. Ita enim diuina sapiẽtia ordinauit, ꝙ nullus de communi lege internam gra tiam consequitur sine exteriori professione sacramẽ torum, ad minus in voto. Huiusmodi autẽ cæcitas hę reticorum contingit ex hoc, ꝙ non valent aut nõ vo lunt plene intueri mysterium scripturarum, sed hinc inde quasdam particulas rapiunt, & pro libitu contu maciter exponunt, & damnabiliter se & alios decipi unt. Nonne ad minus debuissent aduertisse, quibus p̃ dicta verba Christus dixerit: Quicquid orantes peti tis fiet vobis. Nunquid hoc dixit hęreticis & calũnia toribus aut cõtemptoribus sacramentorũ? Nequaq̃. Nonne si tales affuissent dixisset, Ve vobis scribe & pharisei, qui deuoratis domos viduarum & pupillo rum, simulantes orationem longam, qm̃ nõ quod pe titis fiet vobis, sed iudicium maius æternæ damnati onis accipietis? Sed quibus dixit verbum bonum & suaue: Quodcunq; petitis orantes fiet vobis? Dilectis discipulis & Apostolis suis, quasi diceret: Vos qui fa citis voluntatem patris mei qui in cœlis est, vere & nõ ficte oratis, ideo quæcũq; in tali oratione petitis fient vobis

Roma. 10.

Lucæ. 11.
Matt. 23.
Lucæ. 20.
Mar. 12.

vobis

vobis. Vos inquam qui non superbitis contra me & sacramenta mea, sed humiliter submittitis capita vestra diuinæ sapientiæ meę, petẽtes eo ordine gratiam quo ego volo, scilicet per vasa & instrumẽta ecclesiæ immaculatæ sponsæ meæ, vos & omnes quicunq; hac synceritate me rogant, exaudiam. Et hoc certissime ẽ tenendum, ꝙ nulla deuotio aut oratio deo accepta ẽ, nisi virtute huius venerabilis sacramẽti. Similiter nulla oblatio vel satisfactio grata erit nisi ratione huius sacrificij dignissimi. Igitur quando facultas adest studeamus libenter communicare & sacrificare. Quando non adest tunc bona voluntas sufficit domino. Neq;
Gene.4. oblatio Abel, Melchisedech, Abrahæ, Mosi & aliorũ
Gene.14. omnium placuisset deo, si non isto modo intẽtionem
Ge.16.17. suam regulassent. Nec valet obiectio illa qua dicitur
Exo.13.18 quod plures sancti martyres & eremitæ fuerunt, qui pene nunquam communicauerunt, & sine sacramentis obierunt, & tamen perfectissimi fuerunt, quia omnes illi idipsum in maximo voto habuerunt, & q̃rundam votum etiam diuinitus impletum fuit, sicut legitur de sancta Lucia, & Maria Aegyptiaca & alijs multis. Vnde ob hoc, sancti patres in testamentis suis communiter pro vtilissima doctrina reliquerunt, ꝙ nemo ita deberet confidere de suis meritis, aut vitæ austeritate, siue alijs gratijs quibuscunq;, vt sine sacra-
Isa.64. mẽtis mori auderet, qñ ea habere potuisset. Et reuera oĩa merita hũana sunt velut pãnus mẽstruatę sine merito Chrĩ. Et oẽ robur mẽbrorũ, baculus est arũdineus, sine robore capitis. Quare & sp̄ hic mos in ecclesia fuit vsq; hodie, ꝙ in arduis negotijs, & vbi imminet periculũ mortis, fideles suis virib⁹ nõ cõfidũt, nisi mu

niãt se hui⁹ viuifici sacramẽti pceptiõe. Hoc cotidie ad oculũ cernim⁹ in notabilit̃ infirmis, & mulierib⁹ pregnãtib⁹, in pfessiõe tã in monastica q̃ militari, & in aliis causis, sc3 electiõe principũ, aut reformanda pace terrarũ & siñibus. Ex qb⁹ oib⁹ apparet q̃ stolida sit assertio illorũ hæreticorũ, q se putãt talib⁹ nõ egere, propter fantasticã suã ac deceptoriã deuotionẽ. Nos autẽ fideles nõ nr̃is meritis aut adinuẽtiõib⁹ cõfidam⁹, sed humilit̃ capiti nr̃o adhæream⁹, in sanctę matris ecclesiæ laudabili cõsuetudine pseuerem⁹, vt ab oĩ culpa & pœna liberati, ad æterna regna perueniamus.

¶ Paradoxum vndecimum.



Vndecimo est aduertendũ, q̃ hoc sacrificiũ venerandũ inquantũ est satisfactiuũ, p debita pœna, hic aut in futuro exoluẽda plus pdest illi vel illis, p quo vel qbus offert̃ specialiter q̃ aliis pro quibus oratur in missa gñaliter cæteris paribus, quod ideo dicitur, quia potest esse q̃ ille pro quo celebratur specialiter sit minus idoneus, propter modicam charitatem quam habet, & plura peccata quæ commisit, & alius vel alii pro quo vel quibus generaliter oratur, sint magis idonei, & in tali casu plus isti iuuantur quam ille, sed si sunt omnes pares in merito, tunc plus participat ille quam isti. Et datur exemplum de aliquibus sedentibus ad mensam, quibus candela accensa ponitur, de qua plus illuminatur qui propius sedet, nisi forte habeat obscuros oculos, alioquini u q clariores oculos habent, etiã si longius sedent, plus participãt. Datur etiã exẽplum de igne

de igne à quo citius calefiunt, qui iuxta ipsum sedent, q̃ qui remotius. Sed si prope sedentes sint nimis frigidi, & lõgius sedẽtes sint parũ frigidi, tunc isti citius calefiunt q̃ illi. Et ergo dicitur cæteris paribus, neq; hoc est de ratione sacrificij, sed illorum, quia minus perfecte se applicant. Plus nanq; in satisfactione attenditur affectus offerentis q̃ quãtitas oblationis, propter quod dominus dixit de vidua paupercula, quæ obtulit duo æra, ꝙ plus omnibus misit in gazophilatium.

Luc. 21. Est etiam aduertendũ ꝙ vna missa plus prodest vni, q̃ duobus vel pluribus simul, quemadmodum pro eodem ꝑcio nequeunt æqualiter redimi pauci & multi captiui. Vnde si quis pro centum florenis teneretur in vinculis, statim illis solutis absolueretur, ꝙ si alter ꝓ quinquaginta sociatus sibi esset, tũc impediretur ad minus vnius liberatio, & sic de alijs. Sic est in proposito. Si forte anima alicuius per vnum mensem deberet puniri in purgatorio, nisi ꝓ ea vna missa celebraretur, & si tunc presbyter dirigeret intentiõem principaliter pro duobus taliter obligatis, tunc nullus eorum statim liberaretur, sed diuina iustitia vtrisq; diuideret, defalcando cuilibet medietatem. Et nota ꝙ celebrans debet in his cautus esse, diligenter pensare cui vel quibus legitime obligatur, & secundum hoc missam applicare, ne alicui fraudem faciat, qa ipse inquãtum est organum ecclesiæ representans Christum, habet autoritatem applicandi valorẽ missæ vni vel alteri, aut plurib⁹ aut paucioribus, ꝙ si nulli specialiter est obligatus, tunc sua libertate vti potest sicut placuerit, nihilominus tamẽ semper manet semper manet genera

generaliter obligatus parentibus, prælatis, ac toti ecclesiæ cuius membrum est, à qua etiam ordinē & honorem habet, neq; idcirco sacerdotium ei datum est, vt pro se solo, aut charis suis tantummodo sacrificet, sed pro tota communitate fidelium, neq; se excusare potest si minus fideliter exequitur officium suum rarius celebrando, aut minus digne, videlicet in peccatis mortalibus, aut grossis aut multis venialib⁹, quia omnis publica potestas requirit hoc à suscipiente eā, vt digne ac fideliter exequatur quæcunque ad ipsam spectant, sicut in euāgelio aperte dominus dicit in parabola quinq; talentorum. Et sicut bonus seruus & fidelis introducitur in gaudium domini sui, ita ecōtra malus & piger seruus proijcitur in gehennam ignis. Matt. 25. Quod quibusdam presbyteris valde est expauescendum, qui putant se non obligari ad celebrandum nisi quater in anno, pro eo q canō iubet pœnaliter, pro tunc ad minus, diuina mysteria celebrare quoscunq; presbyteros legitime nō impeditos. Sed reuera timorata conscientia longe aliter iudicabit, imo quilibet presbyter qui fideliter & digne in ecclesia ministrare voluerit, sic merito debet viuere vt quotidie celebrare posset, si canonice nō prohiberetur aliquando. Legitur de quibusdam satis bonę vitæ presbyteris grauiter in purgatorio punitis, pro eo q nonnunquam missas intermiserant, rationabili causa non vrgente. Quid ergo de alijs fiet, qui non se ministros ecclesiæ, sed dominos arbitrant, dicentes hæc aut similia: Ego quando volo celebro, quando volo dimitto, nunqd capellanus ego sum, multi tales fuerunt tumentes a-

pud se, qui forte iam aliter cantant, dicentes: Ve ve quod vnquam homines nati, ve ve quod vnquã presbyteri ordinati fuimus, sed iam tarde nimis intellexerunt. Etiam est aduertendum, quod presbyter nunquam sic debet intentionem suam dirigere ad quosdam quin diuino examini iudicium relinquat quo ad alios, quia nescit abyssum iudiciorum dei. Forte ille qui ipsum sustentat non iuste possidet quæ habet, aut aliquid simile potest esse in causa. Vnde legitur de quodam principe, qui cenobium quoddam fundauit, & tamen nihil meriti habuit apud deum, sed pauperes quos grauauit per exactiones & seruitia iniusta, illud meruerũt apud deum, vt de eorum bonis erigeret monasteriũ. Consultum igitur est, vt in memoria mentetenus addat hæc aut similia: Domine pro illo vel illis specialiter celebro inquantum mihi licet & tibi gratum est, tu omnia nosti, debet etiam celebrans diligẽter cauere, ne leuiter promittat vni missam vel missas, nisi ex rationabili causa & quando sic promisit, tunc illi tenetur, nec alteri potest tunc specialiter illam vel illas applicare, sed potest indifferenter promittere, quod velit memor esse omniũ in generali vel in speciali, q ipsum rogant, aut oblationes porrigunt, quod si dicãt: Dñe ego desidero missam pro me fieri, vel illo vel illis, tũc presbyter potest eos informare, aut se pie excusare, subtiliter tamẽ, ne de auaritia notetur apud indiscretos. Sunt enim in his quidam minus periti, & cum vix nummum parui valoris offerant, totam missam sibi applicare cupiunt, quod irrationabile est. Qui eñ altari deseruit, de altari viuere debet, nec ẽ possibile omnibus talibus satisfacere. Discere igitur debent quõ

1. Cor. 9.

loqui honestum & pium sit in huiusmodi. Quidã discreti laici hunc modum habent: Rogo domine, sitis memor mei in missa vestra, ꝓ quadã pia causa, vel anima pro qua desidero, aut similiter. Et hoc bene & licite fieri potest absq; hoc ꝙ eis specialiter valor principalis missæ applicet. ¶ Paradoxum duodecimum.



Vodecimo est aduertendũ ꝙ licet hoc sacrificium venerandum sit expiatiuum debitæ pœnæ tam hic quam in futuro exoluendæ, tamen multo leuius, copiosius & efficatius operatur hunc effectum in viuis quam in mortuis. Similiter etiam est dicendum de omnibus aliis suffragiis animarum. Vnde dicit Beatus Hieronymus, ꝙ plus purgat vna lachryma in hac vita quam decem anni in purgatorio. De hoc narrat beatus Gregorius pulchrum exemplum, in quodam sermone de venerabili Cassio Narniensis vrbis episcopo, cui mos erat pene cunctis diebus omnipotenti deo hostias placationis offerre, cui etiam cum sacrificio valde concordabat vita, nam cuncta quæ habuit in eleemosinis tribuens, per singulos dies lachrymis & orationibus se purgare satagebat. Qui non solum per hæc magnæ perfectionis vitam promeruit, sed etiam absq; dilatione, post mortẽ ad dominum euolauit. Ecce illa cum lachrymis missarum celebratio, ecce illa cum orationibus eleemosinarum largitio, quantam cum summo rege huic viro sancto pacem fecit. Hoc exemplo & aliis innumeris, vniuersi fideles admonendi sunt cuiuscunq; status sexus & conditionis fuerint, quatenus proprie commoditati, saluti, & securitati consulant, & dum ad-

Hierony.

Gregorius

huc tempus habent diuina misericordia coadiuuãte, diuinæ iustitiæ se reconcilient: quoniam secundũ vulgare prouerbium extra vincula fit facilior compositio. Nimis etiam afflictiuum est in horrendis illis incendijs iacere, & liberationem tunc expectare quando se iuuare penitus nõ valet. Nec est vlli⁹ meriti, imo maxime verecundię sic affligi, quoniam preciosum tẽpus tam turpiter perdidit, in quo tot suffragia habuisset si voluisset. Et de filijs aut amicis est magna incertitudo ꝙ minus fideliter iuuabunt, cuius exemplum in seipso quilibet perpendere potest. Cum enim quisquis in propria causa solet eẽ magis sollicitus q̃ in aliena, & pauci inueniantur pro se solliciti in hoc negocio tam necessario, restat ꝙ minus pro alijs. Quare vnicuiq; nostrum bene restat pręcogitandum quid facto opus sit. Et reuera multo prudentiores sunt filij huius seculi in gñatione sua filijs lucis, etiã in hac substantia. Quis queso de secularibus ita stolidus inueñitur, vt se & omnia sua aperto periculo exponat voluntarie, dicens: Volo primum capi & expoliari, forte per amicos si possunt, & volũt postea iuuabor. Nõne ita quotidie facimus incaute negligendo tẽpus acceptabile, & dies misericordiarum, properantes ad dies seuerę iustitiæ qui nobis non placebunt. Ach deus æternę, miserere nostri, & illumina tenebras nostras ne incidamus in manus tuas in illa die. Ecce, vt de reprobis taceam, q̃ commune est etiam apud homines bone voluntatis, vt quiete & molliter viuant, suã retineant, filijs thesaurizent, pauperibus vix parum tribuant, sperantesq; hæredes post mortem suppleant qc-

quid

Lucæ. 1.

Psal.17. f

quid ipsi minus fecerunt. O homo vana est spes tua. Si tu tibiipsi infidelis es, quis tibi fidelis erit? Certe vna missa pro te celebrata dum adhuc viuis, plus tibi proderit q̃ centum post mortem, vna oratio parua quam facis iam plus tibi vtilis erit, q̃ tunc omnium monachorũ psalteria. Vnus gemitus aut vna lachryma quã fundis nunc pro tuis peccatis, amplius tibi prodest q̃ tunc omium monialium & bagutarum singultus & fletus: Vnum prandium aut vestis, siue denarius, aut alia necessaria etiam minima, ex vera charitate siue perfecta contritione iam per te pauperibus elargita, vtiliora tibi sunt, q̃ si centum milia ducatorũ post mortem pro te distribuantur, & sic de omibus alijs suffragijs & exercitijs pietatis, quamq̃ omnia certissime animabus prosint ad celeriorem liberationem earum, si in pœnis sint. Quicquid enim moriens das, ideo das quia tecum ferre nõ potes. Sed quæ ex charitate das vel facis dum viuis, primo tibi æternam vitã mercantur, & pro q̊libet nummo tibi dabitur specialis merces in cœlo. secundo merentur augmentum charitatis hic in via. tertio præbent bonum exemplum proximo, de quo etiam speciale gaudium habebis in cœlo. quarto pręparant ad mortem securam. quinto pœnam relaxant. sexto ad euolandũ disponunt. septimo diuinam amicitiam, & omnium sanctorum angelorum procurant. octauo totam ecclesiam adiuuãt tam in viuis q̃ in mortuis. nono teipsum amplius dignificant & sanctificant. decimo famam bonam nutriunt. vndecimo venerabilem omnibus bonis, & formidabilem omnibus peruersis te efficiunt, vt neq; tuis ver

bis quicquam addere aut demere audeant. Duodecimo tam sensus interiores q̃ exteriores, immotũ corpus & animam in melius disponũt, testimonium tibi perhibente conscientia tua, ꝙ dominus tecũ sit, in oibus quæcũꝗ pro ei⁹ gloria facis, dicis aut pateris. Ecce duodecim fructus gloriosos operum bonorum, q̃ secure promitteretur, quisquis dum viuit, hic bene operari studet, quorum non nisi vnus tãtum sequitur eum post mortem, si sua exigente negligentia, per alios licet fideliter quod earum est, sua substantia distribuatur, scilicet relaxatio pœnæ purgatorij. Quare igitur tantum bonum negligimus sine causa? Fert ꝙ dum Tartari Asiam inuaderent, se quendam ditissimum in quodam castro principem comprehendisse, à quibus interrogatus cur sibi non prçuidisset, respondit: Non sic putabã futurum. At illi: Vt quid tibi tantas diuitias congregasti, quando te cum illis redimere neglexisti. Nam si decimam partem nobis pacifice dedisses, pacatos nos habuisses, sed iã quod sitisti bibes, & sic auro & argento liquefacto, & in os eius fuso, tormentis diris ipsum affecerunt, ita & nobis eueniet si deprehensi fuerimus minus habentes. Nam teste Apost. Vniuscuiusꝗ opus ignis examinabit, &c.

1 Cor. 3.

¶Studeat igitur quilibet libenter semel ad minus totaliter confiteri omnia peccata sua, & pœnitentiã condignam suscipere, & si non potest eam per seipsum cõplere, cõuertat se ad suffragia prædicta, & bñ securus erit. Hoc ē q̊d dñs in euãgelio monet dicens: Si vadas cũ aduersario tuo, in via cõpone te cũ illo, ne forte te iudici tradat, & iudex exactori, & exactor mittat te in

Lucæ. 12.

carce

carcerē. Amē dico tibi nō exibis inde donec vltimū q̃drātē reddas. Hæc aūt dicta sint, p q̃licūq; exhortatione nr̃a, q adhuc viuim⁹, q̃tenus solliciti sim⁹ dū tēpus habemus, sed nō negligam⁹ fr̄es nr̄os q in tribulatione magna sunt, & se iuuare nō possunt, qm̄ p talibus sacrificare & orare maxima eleemosina ē. Quātū aūt missar̄ celebratio illis psit, oñdit B. Greg. quarto dialo. dicēs q dū p q̃dā culpabili monacho 30. diebus sacras hostias offerri iussisset, anima ipsius apparēs cuidā dixit: Hucusq; male habui, mō bene sum, quia hodie communioēm accepi. Similia multa in alijs sacris libris reperiuntur. Ex quibus liquide patet, quod ista cōsuetudo in ecclesia semper fuit obseruata, vt nedum vna missa pro vna anima celebraretur, sed plures. Nā sanctissimi & in sacra scriptura eruditissimi viri, hoc ita ordinarunt, ex instinctu spiritussancti, quod non tantum respiciēdum sit ad dignitatem sacrificij, sed etiam ad capacitatem indigentium, & frequentationē siue iterationem continuam mysterij, quia diuinitus aliquando reuelatum fuit, quod si pro aliqua anima continue triginta missas legerentur, ipsa continue liberaretur, alias nō. Similiter plures animę defunctorum apparuerunt sanctis, petentes certum numerum missarum, & aliquando satis magnū, addentes, quod nisi ita fieret liberari non possent. Quæ cum ita sint, mirum est vnde processit tam enormis error quorūdam, vt dicerēt vna missa est melior quam aurum totius mundi, Et ideo capiamus quicquid venit, totum soluimus, & amplius, cum vna missa, quasi fas sit vendere illud quod tam preciosum sciunt: ac non potius

Gregorius

Q iiij attē

Mar. 10. attendunt quod dicit dominus: gratis accepistis, gratis datę. Quod autem rursum quidem dicunt, ex quo missa vendi nõ potest, ergo non tenemur illis, quibus multas missas promisimus, ex aperta malicia procedit. Si enĩ vendi non possunt, quare tunc pecunias accipiunt? si promissum seruare non possunt, quare tũc promittunt? Causa omnium malorum istorum auaritia est quæ mentis oculum excęcat. Sed oculus simplex, & homo bonę volũtatis, se in his iuxta præscripta faciliter regulare potest, quia neq; missa, neq; oratio, neq; sacrificium, neq; aliud quodcunq; spirituale vendi licitum est, sed suum laborem & operam quilibet vẽdere aut locare potest. Qui enim spiritualia administrant homines sunt mortales, indigentes quotidiano victu & vestitu, neque possunt simul & semel in ecclesia cãtare, & in rure arare, aut alia operari, vñ habeant vitæ necessaria, quare aperte scriptura testan-
1. Cor. 9. te, & recta ratione dictante ipsis iustissime debet tanquam operarijs digna merces pro laboribus suis. Sed forte quis dicat ꝙ reperiuntur aliquę autoritates sanctorum, quæ vidẽtur dicere, ꝙ quando vna missa pro multis celebratur, tunc quilibet eorum habet vnã integram missam, ergo videt ꝙ ea quæ supra dicta sunt minus habeãt de firmitate. Ad hoc respondet venerabilis dominus Iohannes Gerson, dicens: ꝙ non sit aliqua controuersia apud doctores de suffragio satisfactionis & redẽptionis, quin vna missa plus prosit vni ꝙ̃ pluribus. Sed si inueniantur aliqua dicta de hac generalitate, sunt ad pium intellectum trahenda, videlicet tali modo quo fit sermo ad populũ, quia tota mul

titudo

titudo audit integrum sermonem, & nihilominus q; libet eundem integraliter habet, & tamen non est nisi vnus sermo, potest tamē idem sermo applicari alicui specialiter per recommendationem quam non omēs æqualiter participant, sed ille principaliter cui applicatur. Sic in ecclesia vbi missa celebrat possunt esse mille audientes, pro quibus omnibus presbyter generaliter intētionem dirigit, & hoc modo quilibet habet vnam integram missam, tamen propter hoc non seq; tur ꝙ pro illis specialiter intentionem dirigat sub ratione meriti satisfactiui. Aut si hoc facit, tunc adhuc instantia non procedit, quia ex hoc non potest concludi ꝙ tātum prosit cuilibet multorū, sicut si fieret pro vno solo vel paucis illorum. Ex quibus omnibus manifeste apparet error prædictorum & omnium aliorum qui contra hunc morem ecclesiæ argumentari nituntur. Quare timoratis viris diligenter prouidendum est, quatenus secundum hoc intentionem suam regulent ne fraudē illis faciant quibus debitores sunt. Valde siquidem timēdum est, ꝙ crebro huiusmodi fraus committatur, aut propter ignauiam aut contumaciā quorundam, qui secundum ꝙ putant vel prout volūt missas applicant, non autem prout debent, ꝙ valde periculosum est. Sed hic queritur an etiam missa celebrātis cum conscientia peccati mortalis aliquid prosit animabus. Respondetur ꝙ sic, & non solum missę, sed etiam oratiōes & exercitia officij ecclesiastici, quia nō facit ista vt persona priuata, sed vt vicarius Christi & minister ecclesiæ. Si iterum quæratur quantum prosint. Dicendum ꝙ tantum prosunt, quantum meruit

ille dum viueret pro quo fiunt. Hoc autem quantum sit, solus deus nouit. Pro cuius ampliori intellectu est sciendum, quod sunt quaedam opera priuilegiata quae semper sunt satisfactoria, & grata deo, siue per bonos, siue per malos, sicut opera sacramētalia, & exercitia officij ecclesiastici, in quibus nō requiritur sanctitas ministri, sed tantūmodo fides & intentio recta. &c. Ex quo etiam probari solet, quod qui tenentur ad horas canonicas, debent eas soluere, non obstante quod sint in peccatis mortalibus, nec frustra orant, quia deus exaudit eos & opera eorum suscipit, non ratione sui, sed ratiōe ecclesiae cuius ministri sunt. Et ista opera dicuntur grata esse deo, ratione operis operati, nec tamen negādum est, quin si fiant per illos qui sunt in charitate, quod tunc plus valeāt, sicut solet exemplificari de missa quod secundum hunc respectum melior sit missa boni sacerdotis quā mali. Bonus autem sacerdos potest quam plurimum superaddere super rationē taliū operum ex propria deuotiōe, malus vero nihil. Exempli gratia. Celebrans in peccato mortali, aut officium defunctorum legens aut exequias tenens, aut alia similia faciens, pro anima alicuius defuncti, inquantum est organum ecclesiae, ipsam realiter iuuat, nec possent huiusmodi opera impediri per peccata ipsius, quin sint satisfactoria, pro illo pro quo facit, sed vltra nihil potest, quia nihil habet. Est enim quo ad seipsum spiritualiter mortuus. Qui autem in charitate eadē opera facit, ad omne minus tantum iuuat, quantū ille, vltra hoc potest habere tantam deuotionē, quod in duplo aut triplo &c. amplius prodest, sicut fertur de B. Greg. quod propter excellētiā deuotiōis suae in qlibet celebratiōe suae miss

sæ redimebãt aliq̃ aïæ: sunt & alia opa de gñe suo bona, q̃ tñ nõ sunt satisfactoria vel deo grata, nisi inq̃tũ fiunt ab illo q ẽ in charitate, sicut sunt opa illa media pœnitentialia, q̃ cõmunit̃ iniungunt̃ in satisfactionẽ ꝓ peccatis, sicut ieiuniũ, oratio, eleemosina, peregrinatio, castigatio corporis, & similia. In quibus oĩbus oportet semper inquirere radicẽ aliquã charitatis, mediate vel immediate ex q̃ viuificent̃, alioquin mortua sunt & nihil ꝓsunt. Mediate scilicet, qñ aliq̃s in vltima volũtate sua hoc intẽdit, ꝙ aliqua fiãt ꝓ aïæ suæ salute, tunc quæcũq; ad hoc disponit, etiã si exequãtur per malos, nihilominus sibi prosunt, quia tales non operantur principaliter, sed instrumentalit̃, & ideo principalis si indiget huiusmodi, adiuuatur per tales, tanq̃ per instrumenta sua. Similiter dicẽdum est de aliquo existẽte in peccato mortali, qui libent̃ vellet succurrere amico indigenti, illi consulendum esset ꝙ hoc faceret per aliquos hoïes bonæ vitæ, quos verisimilit̃ sperarct in gratia dei, & si tales inueniret, tunc indubitãter per eos posset quod per se neq̃ret. Et quæcunq; facerent de istis operibus medijs, tñ ꝓdessent illi, quãtũ si ꝓcederent ex propria eorũ deuotione, & nihil amplius: ꝙ si inuenerit malos, tũc nec ipsi quicq̃ prosunt ꝓ huiusmodi opera, quia omnia mortua remanent: tñ non sunt prohibendi vel auertendi ab operatione talium. Quia quamuis ex rigore iustitiæ per talia non merentur vitã æternã, tamẽ ex liberalitate diuina nõ manebunt irremunerata. Iuxta illud Gregorij: Interim quæcunq; bona poteris fac, vt deus cor tuum ad pœnitentiam emolliat. Immediate viuificantur huiusmodi

iusmodi opera & iuuātur qñ animę per amicos dei fi unt ex feruore charitatis, tunc hoc certissime est tenē dum, q̄ etiam minima, imo si vel semel dicant: Requi escant in pace, illis prosunt. Nec est multū curiose quę rendum de his quantum, vel quantum non, sed illi ę quissimo iudici totum humiliter committēdum, qui electos suos non negliget, nec obliuiscetur misereri vbicunq; habuerit occasionem miserēdi, tantum nos diligentes simus ad succurrendum illis pro posse no stro. Ex his videtur sequi, q̄ si aliquis moritur intesta tus, nihil disponens ꝓ anima sua, descēderitq; in pur gatorium, illi difficilius suffragatur cæteris paribus. Et ergo consulendū est cuilibet dum viuit, vt animæ suę prouideat, quia vltima illa voluntas omnibus se quentibus operibus formam imponit, & sortiuntur effectum per quemcunque executorem. Non sic de a lijs: Posset nanq; venire q̄ taliter moriens, & magnam summam pecuniarum relinquens parum aut nihil inde sibi acquirat, etiam si in pios vsus expēdatur, q̄a forte ad manus carnalium deueniet qui eam pompo se distribuent, & talibus qui non sunt in charitate, & neq; pro talibus operibus quæ animam eius iuuare possunt, ratione operis operati. Et quia ille huiusmo di distributionem non iussit fieri, imo forte contrari um intendebat, ergo cum nō appareat vnde talis vel in parte vel in toto possit viuificari distributio, timē dum est q̄ omnino mortua sit, & per cōsequens ex ri gore diuinę iustitię nihil prosit illi ꝓ quo videt fieri. Et si tale periculum potest contingere etiam si distri buatur, quid erit si per hæredes aut fiscū aut alio mō

distra

distrahatur. Ecce magna miseria quam sępe homines incurrunt per negligentiam suam aut timorem sup̄fluum, trepidantes timore vbi non est timor, & vbi esset trepidandum ibi non timentes. Hic timent ne eis temporalia deficiant vbi manere nō possunt, illic nō timent deficere vbi est eis necessario perueniendum. causa horum ē modicitas fidei. Auisandi sunt denique vniuersi pauperes cuiuscunque status aut cōditionis, & præcipue religiosi, quatenus de thesauro huius benedicti sacrificij sibi prouideant, ne in illā fornacem flāmiuomam demergantur, quia eorum conditio peior est illic q̄ diuitum, cęteris paribus. Cum enim non habeant vnde testamentum faciant, cito eorū memoria dilabitur, & vix aliquis reperiet, qui specialia suffragia eis trāsmittat. Igitur tēpore opportuno, modo importuno deū deprecemur, vt saluet nos sine purgatorio illo horrendo, sed potius hic in virga filiorū nos pius pater erudiat, vt apti fiam⁹ illo regno, quod om̄ibus diligētibus se promisit, per dñm nr̄m Iesum Christū filiū eius vnicum, cum quo in vnitate spiritus sancti, viuit & regnat in omnia secula seculorum benedictus deus. Amen.

HEc sunt venerabilis domine ac amice charissime pauca ex multis hincinde collecta rudi stilo, quæ vestris studijs & cuiuscunque melius intelligentis, libenter submitto corrigenda, & pulchrius ordinanda, nec me latet quāti periculi sit in his, q̄si libere velle sentire, & pro captu dicere quicquid mens suggerit, cū inter tot tractatores sacræ scripturæ vix

paucissi

paucissimi reperti sunt qui materiam hãc ad lucidum explanare potuerunt. Quare oĩbus simplicibus maxime est consulendum, vt si loqui velint de huius venerandi sacramenti materia, ꝙ strictissime teneant se in terminis sanctorum doctorum ecclesiasticorum, nec aliter fari audeant quam apud eos reperiunt. Alioqn facillime & periculose errabunt. Testes sunt dicta eorundem doctorum, & præcipue sancti thomæ de Aquino, per quem spiritussanctus circa annos domini millesimo ducẽtesimo quadragesimo, plures hęreses destruxit ac difficultates varias, ante ipsum à nullo explanatas dilucidauit, hoc autem vir sanctus multis orationibus & ieiunijs impetrauit, vt periclitanti scholę, tũc succurreret, propter hæreticorum subtilitatem nimiam ac potentiam. Fuit etiam tunc ipso sollicitante institutum festum solenne huius sacramenti reuerendissimi per Vrbanum quartum. Nec vnquam de post vsq; hodie similis turbo insurgere ausus fuit, cõtra veritatem iam lucide explanatam. Et si aliquando surrexerunt, facilime ex dictis ipsius fuerũt deuicti. Illa autem hęresis dicta fuit Berengarij, ab autore, q tamen conuersus postea fuit, vt habetur de consecra. di. 2. §Ego Berengarius. Sed discipuli eius in errore permanserunt, & multa mala fecerunt. Nam vltra ducentos annos hæresis ista durauit ante tempora sancti Thomæ. Et quia diu stetit, semper magis ac magis subtiliata fuit, & ecclesiam satis afflixit. ¶Si de hac materia plenius vultis informari, legatis originalia superius allegata. Hæc autem breuiter dicta sunt, ad auisandum de periculis quæ contigerunt. Et quotidie

die adhuc minus exercitatis contingere possunt, propter materiæ subtilitatē, quæ pia & deuota anima solido fidei fundamento innixa faciliter cauere potest, cooperante gratia domini nostri Iesu Christi, qui est panis verus & viuus, de cœlo descendens, & dat vitā mundo. Cui cum patre & spiritu sancto sit sempiterna gloria. Amen.

LECTORI

NE ambiguum tibi sit candide lector, quis hic fuerit D. Guenrerus, lege abbatem Spanhemensem, libro de ecclesiasticis scriptoribus. Fuit hic pater domus nostræ, hoc ē Carthusiæ Agrippinēsis monachus, vir doctissimus, ingenio & memoria prędıtus mirabili. Ad quem, dū viueret, docti pariter atq; indocti, non aliter atq; ad oraculum confluebāt: nihil enim ferebatur ignorare. Erat quoq; in dandis cōsilijs inteherrim⁹, ac deo valde deuotus. Scripsit præter ea quæ Spangemensis recenset permulta alia, potissimū in sacris. Stilo est Dionysio nostro non inferior, & in tractandis scripturis multo etiam fœcundior. Hunc post Dionysium producere, quandoquidem à multis desiderātissimę expectatur, statuimus. Bene vale.

TRINITATI GLORIA.

Coloniæ Iaspar Gennepæus excudebat.
Anno M. D. XXXV.